

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 1 February 2016

ACFC/SR/IV(2016)002

/Romanian version/

**FOURTH REPORT SUBMITTED BY ROMANIA
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2
OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

(Received on 1 February 2016)

AL IV-LEA RAPORT NAȚIONAL
privind
implementarea prevederilor
Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale
în România

București, 2016

CUPRINS

CUPRINS.....	3
INTRODUCERE	4
PARTEA I - MĂSURI PRACTICE ADOPTATE LA NIVEL NAȚIONAL PENTRU CONTINUAREA IMPLEMENTĂRII PREVEDERILOR <i>CONVENȚIEI-CADRU</i>	5
A. Creșterea gradului de conștientizare asupra rezultatelor celui de al treilea ciclu de monitorizare	5
B. Măsuri practice adoptate pentru implementarea în continuare a <i>Convenției-cadru</i>	5
PARTEA II – MĂSURI ÎNTREPRINSE PENTRU ABORDAREA ASPECTELOR PRIORITARE	8
A. Implementarea recomandărilor pentru aspecte care reclamă acțiune imediată.....	8
B. Implementarea altor recomandări.....	12
PARTEA A III-A – PREZENTAREA ARTICOL CU ARTICOL A MĂSURILOR DE IMPLEMENTARE A <i>CONVENȚIEI-CADRU</i>	14
Art. 3: Domeniul de aplicare	14
Art. 4: Prevenirea și protecția împotriva discriminării.....	16
Art. 5: Sprijinul statului pentru conservarea culturii minorităților naționale	24
Art. 6: Toleranță și dialog inter-cultural.....	29
Art. 7: Libertatea de asociere	31
Art. 8: Religie și credință	32
Art. 9: Accesul persoanelor aparținând minorităților naționale la mass-media	33
Art. 10: Utilizarea limbilor minorităților în administrația publică și justiție	33
Art. 11: Utilizarea limbilor naționale pentru indicarea numelor de localități	39
Art. 12: Dimensiunea multiculturală și interculturală în domeniul educației	40
Art. 14: Învățarea limbilor minorităților naționale și învățământul în aceste limbi.....	42
Art. 15: participarea persoanelor aparținând minorităților naționale la viața publică.....	44
Art. 16: Reforma teritorială.....	48
Art. 17: Contacte pe plan internațional	48
Art. 18: Cooperarea bilaterală	49
ANEXE	50

INTRODUCERE

În conformitate cu articolul 25 alineatul (2) din *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale* (denumită în continuare *Convenția-cadru*), România prezintă al patrulea raport periodic, cu privire la implementarea prevederilor documentului internațional mai sus menționat.

Prezentul raport a fost elaborat de Ministerul Afacerilor Externe, în colaborare cu Departamentul pentru Relații Interetnice, și a implicat peste 15 instituții și autorități de stat responsabile. Acesta reflectă, de asemenea, contribuțiile semnificative ale organizațiilor reprezentative ale minorităților naționale protejate de *Convenția-cadru*.

Raportul a fost elaborat în conformitate cu structura stabilită de Grupul de Raportori pentru Drepturile Omului al Comitetului Miniștrilor (ACFC/III (2013)001) și a fost împărțit în trei părți: măsuri practice luate de Statele Părți pentru continuarea punerii în aplicare a obiectivelor *Convenției-cadru*, cu scopul de a crește implicarea societății civile în procesul de monitorizare și pentru continuarea dialogului cu Comitetul-consultativ (Partea I), măsuri relevante adoptate pentru soluționarea problemele care reclamă acțiune imediată, precum și orice alte aspecte esențiale identificate în ciclul al treilea de monitorizare (Partea II), evoluții relevante pentru fiecare articol (Partea III).

Raportul se bazează pe recomandările Comitetului de Miniștri, adoptate la propunerea Comitetului Consultativ, și se referă la cel de-al treilea ciclu de monitorizare, cuprinzând perioada 2010-2013. Nu au fost adresate întrebări punctuale de către Consiliul Europei.

PARTEA I - MĂSURI PRACTICE ADOPTATE LA NIVEL NAȚIONAL PENTRU CONTINUAREA IMPLEMENTĂRII PREVEDERILOR *CONVENȚIEI-CADRU*

A. Creșterea gradului de conștientizare asupra rezultatelor celui de-al treilea ciclu de monitorizare

a. Măsurile luate pentru diseminarea rezultatelor celui de-al treilea ciclu de monitorizare:

- Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) a informat comisiile de specialitate ale Consiliului Minorităților Naționale, precum și organizațiile minorităților naționale, cu privire la aceste constatări;
- În 2013, de Ziua Minorităților Naționale (18 decembrie), Ministerul Afacerilor Externe a lansat un procesul de consultare publică pentru cel de-al patrulea ciclu de monitorizare; cu această ocazie, au fost diseminate rezultatele ciclului anterior.
- În luna martie 2014, Rezoluția (2013)7 a fost prezentată cu ocazia sesiunilor de lucru ale Consiliului Minorităților Naționale.
- Site-ul DRI a publicat rezultatele celui de-al treilea ciclu de monitorizare.

b. Orice activitate de *follow-up* organizată la nivel național, regional și local, inclusiv activități organizate în cooperare cu Consiliul European, cum ar fi discuții, seminarii, evaluări, analize de impact, studii etc., precum și rezultatele acestor evenimente;

O serie de evenimente având ca scop analizarea aspectelor practice în domeniul protecției drepturilor lingvistice ale persoanelor aparținând minorităților naționale a avut loc în perioada 2011-2013. Departamentul pentru Relații Interetnice, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe, a organizat diverse dezbateri și sesiuni de consultare cu reprezentanți ai ministerelor și ai altor instituții publice relevante, precum și cu organizațiile minorităților naționale, pe tema implementării recomandărilor ce derivă din angajamentele internaționale asumate de România.

c. Participarea organizațiilor minorităților și a altor organizații non-guvernamentale în procesul de implementare și monitorizare a *Convenției-cadru*, precum și implicarea lor în pregătirea celui de-al patrulea raport;

Departamentul Relații Interetnice a avut un dialog activ și continuu cu organizațiile minorităților naționale, care au fost implicate în monitorizarea *Convenției-cadru*, pe tot parcursul procesului de colectare a datelor.

B. Măsurile practice adoptate pentru implementarea în continuare a *Convenției-cadru*

Relațiile interetnice au constituit un aspect important al vieții publice, fapt dovedit prin referirile constante, în toate programele de guvernare, la protecția persoanelor aparținând minorităților naționale. Reprezentanții ai minorităților naționale au făcut parte din coalițiile de guvernare și au fost direct implicați în procesul de luare a deciziilor. Ca o remarcă generală, politica executivului în domeniu este caracterizată prin continuitate și stabilitate.

DRI este principala instituție responsabilă pentru punerea în aplicare și dezvoltarea politicilor referitoare la protecția persoanelor aparținând minorităților naționale, în conformitate cu obiectivele stabilite prin programele de guvernare. De-a lungul activității sale, DRI a colaborat cu alte instituții și autorități publice competente.

Interesul minorităților naționale de a fi reprezentate la nivel politic, atât pe plan național cât și local, s-a menținut. În Senatul României funcționează grupul parlamentar al UDMR, iar în Camera Deputaților există două structuri distincte – Grupul parlamentar UDMR și Grupul parlamentar al minorităților naționale. UDMR este reprezentat și în Parlamentul European de doi europarlamentari. La alegerile locale desfășurate în 2012, numeroși reprezentanți ai organizațiilor minorităților au fost aleși în diferite funcții. Cele mai bune rezultate au fost obținute de formațiunile maghiarilor, romilor, rușilor lipoveni, germanilor, bulgarilor, croaților, cehilor, slovacilor, polonezilor, sârbilor, ucrainenilor și rutenilor.

În ceea ce privește măsurile practice adoptate în perioada de raportare, cele mai importante sunt următoarele:

- În ciuda dificultățile economice care au afectat România, cu precădere în perioada 2011-2012, Guvernul a continuat să acorde **sprijin financiar** de la bugetul de stat pentru toate organizațiile din cadrul Consiliului Minorităților Naționale și din Parlament. Ținând cont de faptul că până la 90% din bugetul organizațiilor minorităților este format din fonduri acordate prin intermediul DRI, acordarea constantă de finanțare de la bugetul de stat constituie garanția unui sprijin consistent în funcționarea normală a organizațiilor. Cea mai mare parte a acestor fonduri este cheltuită pentru achiziționarea, construirea sau întreținerea spațiilor de lucru și pentru birouri, precum și pentru echipamente de birou și consumabile, salarii și activități de editare. Datorită acestui sprijin, organizațiile minorităților și-au consolidat statutul de ONG-uri reprezentative, cu o capacitate de a promova în mod eficient propria lor identitate culturală. În prezent, prin intermediul acestor resurse financiare, organizațiile minorităților naționale pot acționa în calitate de centre comunitare autentice, atât la nivel local, cât și la nivel național.
- **Promovarea dialogului intercultural** este o altă temă de interes pentru autoritățile române. DRI a dezvoltat diverse programe cu scopul de a promova o mai bună înțelegere a valorilor și culturilor minorităților naționale, în special în ceea ce privește relația cu populația majoritară. Tema dialogului intercultural rămâne o prioritate și un criteriu de selecție important pentru proiectele care primesc finanțare de la bugetul de stat. Inițiative similare au fost susținute de alte instituții care acordă fonduri, cum ar fi: Ministerul Culturii (prin Administrația Fondului Cultural Național și Unitatea de Management de Proiecte), Ministerul Tineretului și Sportului, Agenția Națională pentru Programe Educație și Formare Profesională a Uniunii Europene.
- În ceea ce privește **mass media**, mijloacele tradiționale de informare au fost treptat depășite de noile mijloace de comunicare, în special internetul și rețelele de socializare. Acestea au devenit tot mai populare și mai accesibile, inclusiv la nivelul minorităților. În ciuda dificultăților financiare prin care a trecut Televiziunea Română, funcționează în continuare TVR 3, care transmite la nivel național programe din toate regiunile țării, inclusiv emisiuni destinate minorităților. A câștigat teren TVR+ (pe internet), unde sunt stocate și pot fi accesate la orice oră și de oriunde toate emisiunile transmise pe canalele TVR. În acest context, ora de difuzate a programelor destinate minorităților naționale nu mai constituie o problemă. De asemenea, jurnaliștii de la posturile locale specializați pe tematica minorităților naționale, fie au participat direct la diferite programe organizate de DRI, fie au fost implicați în proiecte tematice cu scopul de a-și dezvolta abilitățile profesionale.
- **Legea educației** a adus o nouă perspectivă asupra procesului de învățământ și primele rezultate de la punerea sa în aplicare au fost pozitive. Noile manuale, metodologii, proiecte educaționale și concursuri au fost bine primite și s-a pus un accent din ce în ce mai mare pe

educația non-formale. DRI a derulat numeroase programe pentru promovarea dialogul intercultural cu implicarea elevilor de la școlile cu predare în limba maternă. Acțiunile concrete sunt prezentate în detaliu în partea II și partea III.

PARTEA II – MĂSURI ÎNTREPRINSE PENTRU ABORDAREA ASPECTELOR PRIORITARE

A. Implementarea recomandărilor pentru aspecte care reclamă acțiune imediată

(1) Alocarea de resurse adecvate pentru îmbunătățirea situației romilor în ceea ce privește accesul la locuințe, infrastructură, locuri de muncă, asistență medicală și educație; respectarea, în toate cazurile când se fac relocări, a dreptului de consultare, și asigurarea unor locuințe alternative fără întârziere; adoptarea de măsuri astfel încât procesul de relocare să nu sporească izolarea sau să nu limiteze dreptul copiilor la educație;

Agenția Națională pentru Romi (ANR), în principal prin reprezentanții birourilor sale regionale, a fost implicată în toate cazurile de relocări sau evacuări făcute de autoritățile locale. Mai multe detalii despre cazurile de evacuări și relocări în Eforie Sud, Baia Mare, Cluj-Napoca și Piatra Neamț sunt disponibile în Anexa 1.

În 2013, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice și Ministerul Educației au elaborat un proiect comun, intitulat *Școala – o șansă pentru fiecare*, finanțat integral prin Mecanismele financiare SEE și norvegiene. Scopul său este de a îmbunătăți accesul la educație și performanța școlară pentru 1.540 de copii aparținând unor grupuri defavorizate, în special copiii romi, prin intermediul unor activități de educație non-formală.

Trebuie adăugat că Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice a participat, împreună cu Agenția Națională pentru Romi și cu alte instituții relevante, la elaborarea versiunii revizuite a *Strategiei de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012 – 2020*.

Strategia menționată a fost modificată la data de 14 ianuarie 2015. Aceasta este o completare a strategiei în vigoare în perioada de raportare și, totodată, o continuare a *Strategiei Guvernului pentru îmbunătățirea situației romilor în perioada 2001-2010*. Strategia ia în considerare recomandările UE privind incluziunea romilor specificate în *Cadrul European Comun privind strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020* și în *Recomandarea Consiliului cu privire la măsurile de integrare efectivă a romilor în statele membre*, din 2013, și vine în sprijinul eforturilor de realizare a obiectivelor sociale naționale ale strategiei *Europa 2020*, incluse în *Programul Național de Reformă*.

Noua viziune și abordare a Strategiei, de a susține incluziunea cetățenilor români aparținând minorității de etnie romă, pleacă de la mai multe premise: este necesară luarea de măsuri nu numai pentru asigurarea justiției și protecției sociale, dar și pentru a pune în valoare, a sprijini și a dezvolta resursele umane ale minorității de etnie romă. Măsurile de intervenție vor fi coroborate și integrate pentru asigurarea eficienței și, totodată, adaptate la particularitățile sociale și culturale ale diferitelor sub-grupuri de romi. Parteneriatul cu societatea civilă romă și cu întreaga societate civilă va continua pe parcursul etapelor de implementare, monitorizare, evaluare și revizuire, așa cum s-a întâmplat pe parcursul procesului de revizuire a Strategiei în ultimele luni.

Strategia acoperă perioada 2015-2020. Strategia include **planuri de acțiune** pentru fiecare domeniu major de intervenție (educație, ocuparea forței de muncă, sănătatea și accesul la locuințe, completate de servicii sociale și de infrastructură, cultură și combaterea discriminării) și

stabilește **rezultatele preconizate** pentru măsurile care urmează să fie implementate și monitorizate.

Obiectivul principal al Strategiei este incluziunea socio-economică a cetățenilor români aparținând minorității romă la un nivel similar cu populația majoritară, oferind șanse egale prin inițierea și punerea în aplicare a politicilor și programelor publice în diferite domenii de intervenție. Strategia încearcă să implice structurile publice centrale și locale, societatea civilă și romii înșiși în activitățile care vizează creșterea incluziunii socio-economică a acestora.

Principalele **domenii de intervenție** sunt educația, ocuparea forței de muncă, sănătatea și accesul la locuințe, completate de servicii sociale și de infrastructură, cultură și combaterea discriminării.

În domeniul **educației**, principalele obiective sectoriale vizează să reducă decalajelor în ansamblul efectivelor mixte de elevi, rata abandonului școlar, diferențele socio-economice dintre copiii romi și ceilalți copii, promovând incluziunea prin educație și reducerea cazurilor de discriminare în școli. Principalele acțiuni pentru îndeplinirea acestor obiective sunt: proiectarea unor programe naționale specifice menite să sporească accesul la educație timpurie al copiilor aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv romii, prin: furnizarea de consiliere parentală și alimente; extinderea facilităților de îngrijire a copiilor (grădinițe, creșe, centre de zi etc.); dezvoltarea de programe *after school* în comunitățile de romi; continuarea programelor *A doua șansă* pentru copiii romi care au abandonat timpuriu școala și a altor măsuri pozitive (de exemplu, locuri speciale pentru romi în sistemul de învățământ superior și de instruire vocațională); dezvoltarea de programe de sprijin (furnizarea de alimente, rechizite etc.) pentru îmbunătățirea situației economice a populației de etnie romă; formarea mediatorilor școlari romi și a cadrelor didactice care predau în comunitățile de romi; completarea cadrului legal privind combaterea segregării școlare, campanii de creștere a gradului de conștientizare etc.

În sectorul de **ocupare a forței de muncă**, principalul obiectiv urmărește îmbunătățirea participării pe piața muncii a cetățenilor români de etnie romă prin: campanii de informare privind oportunitățile existente pe piața muncii pentru a asigura legătura dintre angajatori și șomerii romi (prin furnizarea de informații gratuite, consiliere și servicii de mediere pentru candidații la locurile de muncă vacante, etc.); încurajarea mobilității angajaților romi și a spiritului antreprenorial în rândul acestora (prin bonusuri, servicii de consultanță, inițiere și asistență gratuite); dezvoltarea abilităților și certificarea acestora (prin cursuri de formare și servicii de evaluare și certificare gratuite); stimulente pentru patronii care angajează șomeri din grupurile vulnerabile etc. Pentru a le dezvolta abilitățile și a le facilita accesul pe piața muncii, tinerii romi (în vârstă de 16 - 24 de ani) pot beneficia de sprijin în cadrul programului *Garanției pentru Tineri*.

În domeniile educației și ocupării forței de muncă, **Fondul Social European** completează efortul național prin finanțarea suplimentară a programelor și proiectelor.

Sănătatea reprezintă un alt pilon al incluziunii sociale a romilor. Strategia actuală urmărește: îmbunătățirea accesului la servicii medicale de bază, de prevenție și terapie; prevenirea îmbolnăvirilor care contribuie la creșterea ratei de morbiditate și mortalitate în rândul comunității și diminuarea riscurilor în această privință; îmbunătățirea capacității autorităților locale de a identifica necesitățile și a le soluționa în domeniul asistenței medicale; prevenirea discriminării romilor în sistemul de sănătate. Printre alte măsuri, sunt avute în vedere următoarele: creșterea ratei de participare a romilor la sistemul național de asigurări sociale; dezvoltarea rețelei serviciilor medicale de bază; sprijinirea angajării profesioniștilor romi în domeniul sănătății; dezvoltarea planificării familiale și măsurilor de asigurare a sănătății femeilor și copiilor;

suplimentarea vaccinurilor pentru copiii aparținând grupurilor vulnerabile; implementarea programelor de prevenire a bolilor infecțioase; crearea unei linii telefonice la care pot fi semnalate situațiile de discriminare față de pacienții de etnie romi.

În ceea ce privește **accesul la locuințe**, obiectivul principal este asigurarea condițiilor decente de viață și accesul la serviciile publice și infrastructură. Printre măsurile preconizate se regăsesc următoarele: accesul nediscriminatoriu la case sociale pentru romii cu venituri mici; reabilitarea caselor din zonele locuite de grupuri de etnie romă; dezvoltarea rețelelor de utilităților publice în astfel de zone; acordarea de sprijin pentru eliberarea documentelor de publicitate imobiliare.

În plus față de principalele aspecte privind incluziunea socială, menționate în 2011 în *Cadrul European*, Strategia implică, de asemenea, aspecte culturale, protecția copiilor, justiție, ordine publică, administrație și dezvoltare comunitară, precum și combaterea discriminării. În aceste domenii, Strategia își asumă următoarele obiective: prevenirea neglijenței și a abuzului împotriva copiilor, prevenirea violenței domestice, o nouă viziune asupra drepturilor copiilor în familie, organizarea unor campanii privind drepturile fundamentale ale omului, susținerea măsurilor privind înscrierea în facilitățile de formare profesională ale Ministerului de Interne, identificarea și soluționarea posibilelor probleme în procesul de înregistrare a actelor de identitate și de creștere a reprezentării romilor la nivelul autorităților locale.

Pentru a măsura gradul de realizare a obiectivelor Strategiei sunt stabiliți **indicatori concreți**. Se preconizează astfel îndeplinirea obiectivelor propuse, într-o primă etapă intermediară (2016) și, ulterior, până la finalul perioadei strategiei (2020). Planurile de acțiune pe termen scurt sunt concepute conform planificării sectoriale și resurselor financiare specifice alocate pentru atingerea obiectivelor.

A fost stabilit *un sistem clar pentru implementarea, monitorizarea și eventuala revizuire a Strategiei*.

Procesul de implementare implică toate structurile centrale de specialitate, care sunt sau ca sarcină stabilirea sau reactivarea comitetelor ministeriale dedicate problemelor romilor și atribuirea unor puncte de contact pentru punerea în aplicare a măsurilor și monitorizarea rezultatelor. Aceste comitete vor evalua și propune măsuri concrete care să pună în practică prevederile Strategiei și va raporta unui Comitet Interministerial, condus de un ministru adjunct/secretar de stat.

Autoritățile locale sunt, de asemenea, parte a procesului. Primăriile au obligația de a angaja experți romi care vor lucra cu alți reprezentanți locali în legătura cu măsurile concrete care trebuie luate.

Societatea civilă este și ea implicată în procesul de implementare, monitorizare și revizuire a Strategiei. Consiliul Consultativ al Agenției Naționale pentru Romi este principalul cadru de consultare a societății civile, care poate formula propuneri pentru eventualele ajustări ulterioare.

Activitățile de **monitorizare și evaluare**, acoperite într-un capitol distinct al Strategiei, vor fi coordonate de un Comitet interministerial, care este sprijinit de un birou tehnic constituit în cadrul Secretariatului General al Guvernului și Cancelariei Primului-ministru. În plus, un punct național de contact urmează a fi desemnat în mod oficial de către Primul-ministru, în conformitate cu recomandările UE. Evaluarea stadiului de implementare a fiecărui plan de acțiune, în conformitate cu indicatorii stabiliți va fi efectuată de două ori pe an și, atunci când este necesar, vor fi adoptate măsuri de remediere. Un **raport anual** cu privire la stadiul de implementare a Strategiei va fi prezentat Guvernului și transmis ulterior Comisiei Europene, prin intermediul Punctului Național de Contact. În funcție de rezultatele evaluării, Comitetul

interministerial va face recomandări pentru eficientizarea activității sau introducerea unor modificări/completări la Strategie.

(2) Examinarea imediată a cadrului legislativ privind minoritățile naționale cu scopul de a completa lacunele juridice identificate și pentru a clarifica politica de stat față de minorități; revizuirea condițiilor de înregistrare aplicabile organizațiilor minorităților naționale cu scopul de a consolida participarea acestora la viața publică;

Procesul legislativ privind Proiectul de Lege privind statutul minorităților naționale din România este încă în curs de derulare la Camerele Deputaților. Nu sunt disponibile evoluții noi pe această temă.

În ceea ce privește modalitatea de înregistrare, chiar dacă nu există o procedură specială pentru înregistrarea organizațiilor minorităților naționale, trebuie subliniat faptul că dispozițiile generale care reglementează regimul asociațiilor și fundațiilor se aplică și în cazul acestora. Cadrul legislativ actual nu împiedică implicarea organizațiilor minorităților naționale în viața publică.

(3) Monitorizarea eficientă a implementării Legii învățământului pentru a asigura definirea criteriilor de înființare a claselor și școlilor cu predare în limbile minoritare, precum și crearea și dezvoltarea programelor, a metodologiilor și a structurilor care promovează contactele interculturale.

Implementarea măsurilor de asigurare a educației în limbile minorităților naționale are a fost monitorizată prin diferite mijloace, cum ar fi: actualizarea bazei de date anuale privind educația în limbile minorităților; înființarea și asigurarea funcționării claselor cu număr redus de elevi; finanțarea claselor la nivelul învățământului în limbile minorităților naționale etc.

În ceea ce privește cadrul legislativ, trebuie menționate următoarele:

- Adoptarea și implementarea Legii educației naționale nr. 1/2011, care include o secțiune dedicată învățământului pentru persoanele aparținând minorităților naționale (articolele 45 - 47);
- Elaborarea, aprobarea și punerea în aplicare a diferitelor metodologii de studiu în limba maternă: metodologii pentru predarea limbii și literaturii materne, predarea limbii și literaturii române, predarea istoriei și tradițiilor minorităților naționale, educația muzicală în limba maternă;
- Aprobarea mai multor ordine ale ministrului educației, care reglementează alte aspecte practice legate de educația pentru minoritățile naționale.

Unele dintre cele mai importante măsuri întreprinse în domeniul educației în limbile minoritare sunt enumerate mai jos:

- Organizarea de conferințe anuale pentru profesori aparținând tuturor minorităților naționale, de obicei, în luna septembrie;
- Desfășurarea de activități de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, organizate în România și în străinătate, în cadrul programelor de cooperare inter-ministeriale în domeniul educației, pe baza unor programe bilaterale și a acordurilor cu statele în care limba maternă a minorităților din România este limba oficială;

- Formarea profesorilor de la școlile cu predare în limbile minorităților, organizate de inspectoratele școlare județene, Casele Corpului Didactic de la nivel județean, Centrele de Formare Continuă în limba germană din Mediaș și Timișoara;
- Proiecte educaționale pentru elevi, în cadrul cărora aceștia pot afla mai multe informații despre istoria și conservarea tradițiilor și culturii minorităților naționale;
- Concursuri școlare și alte competiții în limbile minorităților.

B. Implementarea altor recomandări

(1°) Continuarea dialogului cu persoanele care au exprimat un interes pentru a beneficia de protecția prevăzută de Convenția-cadru cu privire la posibilitatea includerii acestora în domeniul de aplicare al Convenției-cadru; adoptarea de măsuri pentru a sprijini păstrarea culturii, tradițiilor și a identității acestor persoane;

România protejează drepturile lingvistice ale comunităților care pot fi identificate prin trăsături distinctive, precum: limbă, cultură, tradiții, religie, monumente istorice și de patrimoniu cultural mobil proprii. Prevederile *Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare* nu sunt aplicabile dialectelor limbii naționale de stat. Prin urmare, nici unul dintre cele patru dialecte ale limbii române nu beneficiază de protecția prevăzută de *Cartă*. Ceangăii maghiari folosesc o variantă locală a limbii maghiare și nu există motive, conform *Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare*, să li se acorde protecție.

Mai multe informații cu privire la implementarea acestei recomandări este prezentată în secțiunea privind aplicarea articolului 3 al *Convenției-cadru* privind domeniul acesteia de aplicare.

(2°) Sporirea eforturilor în vederea combaterii tuturor formelor de intoleranță, rasism și xenofobie; adoptarea de măsuri legislative și politici de combatere a manifestărilor rasiste, în special față de romi, inclusiv în mass-media și în politică, în conformitate cu Recomandarea Comitetului Miniștrilor R(97)20 privind combaterea discursului instigator la ură;

Modificări în dreptul penal privind infracțiunile motivate de ură

De-a lungul ultimilor ani, legislația penală din România a suferit o serie de modificări, cele mai importante fiind elaborarea și aprobarea noilor Coduri de procedură penală, după cum urmează: Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal și Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală. Au fost adoptate și legile de punere în aplicare a Codului penal și a Codului de procedură penală.

Trebuie remarcat faptul că procesul de elaborare a noului Cod Penal a avut ca obiectiv abordarea provocărilor reprezentate de evoluția fenomenului infracțional și a încercat, în același timp, să se alinieze la prevederile convențiilor internaționale și europene ratificate de România în domeniu. Noul Cod Penal și Legea de aplicare a acestuia au adus completări în ceea ce privește infracțiunile motivate de ură. Completările au în vedere atât infracțiunile prevăzute de Codul Penal, cât și pe cele reglementate prin legi speciale. De asemenea, a fost modificată Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Modificările au avut în vedere și alte aspecte importante referitoare la activitatea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) în domeniul activității de implementare și prevenire. În primul rând, a fost modificat cuantumul amenzilor care pot fi aplicate de Comitetul de Coordonare, în cazul săvârșirii unui act de discriminare. În plus, au fost introduse noi sancțiuni pentru diferite acte de discriminare. O altă schimbare se referă la posibilitatea ca CNCD sau instanța să instituie o obligație suplimentară pentru partea care a comis fapta de discriminare, constând în publicarea în presă a unui rezumat al deciziei CNCD sau a hotărârii de condamnare. Astfel, actul de discriminare ajunge la public și această măsură este o garanție a eficienței și a efectului preventiv al sancțiunilor.

(3°) Alocarea unor resurse suficiente pentru implementarea efectivă a Strategiei pentru romi 2012-2020; depunerea unor eforturi susținute pentru găsirea modalităților și mijloacelor în vederea creșterii substanțiale a participării romilor în procesele de luare a deciziilor - inclusiv în privința femeilor de etnie romă; crearea condițiilor pentru ca etnicii romi și organizațiile acestora să poată participa activ la programele guvernamentale care au ca obiectiv îmbunătățirea situației acestora;

În ceea ce privește *Strategia pentru romi 2012-2020*, mai multe informații au fost prezentate în secțiunea care privește prima recomandare pentru acțiune imediată (secțiunea A (1) supra).

Comunitatea de romi (621.395 de persoane, conform ultimului recensământ) ia parte activ în viața politică și socială a României. Aceasta se bucură de reprezentare în Parlamentul României (2 deputați și 1 senator), alți membri ai comunității de etnie romă fiind aleși la nivel local (1 primar și 161 consilieri locali, aleși la alegerile locale în iunie 2012). Prim-ministrul a numit, în iunie 2012, un consilier personal pe problematica romă.

(4°) Asigurarea continuității recepției serviciilor publice de radiodifuziune, în special prin difuzare simulcast în format analog și digital și exclusiv analogic, în cazurile în care semnalul digital este disponibil pentru întreaga populație, inclusiv persoanele aparținând minorităților naționale;

Nu au fost făcute îmbunătățiri tehnice în perioada de raportare. Mai multe informații cu privire la accesul la mijloace de informare în masă în limbile minoritare sunt prezentate în secțiunea privind implementarea articolului 9 al *Convenției-cadru*.

(5°) Luarea măsurilor pentru ca elevii de etnie romă să nu fie plasați în clase sau școli separate și pentru ca aceștia să fie pe deplin integrați în învățământul de masă.

Ministerul Educației și Cercetării Științifice a inițiat o serie de programe care au în vedere situația specifică a copiilor romi. Printre cele mai importante sunt: procesul de formare continuă a mediatorilor școlari romi, care poate contribui la realizarea unui grad mai bun de integrare, și crearea de instrumente pentru monitorizarea punerii în aplicare a Ordinului nr. 1540/2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi, cu scopul de a preveni și limita acest fenomen.

PARTEA A III-A – PREZENTAREA ARTICOL CU ARTICOL A MĂSURILOR DE IMPLEMENTARE A *CONVENȚIEI-CADRU*

Art. 3: Domeniul de aplicare

Dialogul cu comunitățile de aromâni și ceangăi maghiari

Autoritățile române au fost deschise dialogului în relația cu cele două comunități menționate. Referitor la comunitatea aromână, doar o parte din reprezentanții acesteia și-au exprimat interesul pentru a purta discuții cu Departamentul pentru Relații Interetnice. Pe baza argumentelor istorice și lingvistice, împărtășite de forurile academice din România, restul membrilor comunității se consideră a fi ramură a poporului român, care s-au stabilit în așezări relativ compacte, după ce au fost împinși la sud de Dunăre de triburile nomade în perioada migrațiilor. De aceea, în mai multe state din Balcani, sunt cunoscuți sub etnonimele de macedoromâni sau vlahi și recunoscuți ca minoritate lingvistică.

În acest sens, autoritățile române reiterează poziția conform căreia nu există argumente de ordin istoric, lingvistic sau cultural care să justifice, în acest caz, extinderea protecției acordate de *Convenția-cadru* și *Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare* față de aromâni.

Situația ceangăilor este abordată în principal în cadrul *Convenției-cadru*, deoarece acest instrument juridic conține prevederi referitoare la un set de drepturi fundamentale ale persoanelor aparținând minorităților naționale, printre care dreptul de a-și păstra și dezvolta cultura și de a beneficia de conservarea elementelor esențiale ale identității proprii: religie, limbă, tradiții și moștenire culturală.

România acordă o deosebită importanță principiului libertății de auto-identificare a persoanelor aparținând minorităților naționale. Astfel, modul în care membrii grupului se identifică este esențial. În consecință, ceangăii care se consideră „maghiari” sunt încadrați sub protecția oferită minorității maghiare, în timp ce aceia care se identifică drept „români” sunt sprijiniți să își păstreze obiceiurile, tradițiile și cultura specifică.

Această abordare specifică grupului de ceangăi este în acord cu prevederile Recomandării nr. 1521/2001 privind cultura ceangăilor în România, adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, cât și cu răspunsul la aceasta, formulat de Comitetul Miniștrilor în 2001. Ambele documente recomandă ca ceangăii să beneficieze de acces la educație în limba maternă, la solicitarea acestora, și la serviciu religios în limba maternă.

Terminologie aplicată comunității de etnie romă

44. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să respecte pe deplin dreptul etnicilor romilor la auto-identificare. Autoritățile trebuie să se consulte îndeaproape cu reprezentanții comunității rome pe tema oricăror inițiative referitoare la denumirea lor și să evite orice inițiative ce întăresc stereotipurile negative despre un anume grup minoritar.

Atât Senatul cât și Camera Deputaților au respins o inițiativă legislativă a deputatului Silviu Prigoană, care propunea înlocuirii termenului *rom* cu *țigan* în documentele oficiale. Inițiativa a creat dezbateri aprinse în spațiul public. Mai multe instituții guvernamentale s-au opus inițiativei, care a fost, în consecință, respinsă.

Colectarea datelor și recensământ

50. *Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să continue eforturile pentru dezvoltarea unor metode adecvate de colectare a datelor despre etnie, cu respectarea deplină a principiului libertății de auto-identificare.*

51. *Comitetul Consultativ încurajează, de asemenea, autoritățile să proceseze datele de la recensământ în conformitate cu principiul auto-identificării și cu recomandările Conferinței Statisticienilor Europeni, cu scopul de a asigura colectarea unor date exacte privind compoziția etnică a populației.*

Ultimele trei recensăminte organizate în România după 1989 (1992, 2002, 2011) au inclus întrebări deschise privind apartenența etnică și limba maternă. Confidențialitatea deplină a acestor declarații a fost garantată. Conform metodologiei recensământului din 2011, etnia a fost definită drept apartenența la un anumit grup, pe baza unor trăsături culturale, precum limba și/sau tradițiile. Limba maternă a fost definită drept prima limbă utilizată în mod obișnuit în familia de origine în primii ani de copilărie ai respondentului.

Cât despre implicarea unor organizații ale persoanelor aparținând minorităților naționale în recensământ, trebuie menționat că, în afara de încurajarea implicării persoanelor de etnie romă ca recenzori în 2011, organizațiile reprezentate în Consiliul Național al Minorităților au participat, prin deputații care le reprezintă, la lucrările de pregătire și redactare a chestionarelor, codurilor și listelor de recensământ.

Rezultatele oficiale finale ale recensământului au fost obținute urmare unei metodologii specifice: datele obținute din recensămintele clasice (numărul total al populației) au fost corectate pe baza datelor din registrele de stare civilă. Rectificarea a fost considerată necesară, întrucât multe familii nu au putut fi contactate la momentul recensământului, deoarece aveau reședința în străinătate. În astfel de cazuri, reprezentând 6.1% din totalul populației de 20.1 milioane, pe baza extraselor din registrele de stare civilă, nu au fost înregistrate niciun fel de date despre apartenența etnică și limba maternă. Datele despre etnie și limba maternă incluse în prezentul raport se referă exclusiv la informațiile care provin, urmare recenzării în timpul recensământului. În interpretarea și analiza datelor din prezentul raport, aspectul metodologic menționat trebuie luat în considerare.

Rezultatele finale ale recensământului din 2011 au fost publicate în 2013. Datele relevă o **tendință generală de scădere a populației generale a României, care se reflectă într-o tendință similară în privința numărului persoanelor aparținând minorităților naționale.** Datele de mai jos¹ prezintă analiza comparativă a structurii etnice a populației permanente a României în 2011 și 2002.

Etnia	Cifrele din 2002	Cifrele din 2011
Maghiari	1,431,807	1,227,623
Romi	535,140	621,573
Ucraineni	61,098	50,920
Germani	59,764	36,042

¹ sursa: <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>

Turci	32,098	27,698
Ruși-lipoveni	35,791	23,487
Tătari	23,935	20,282
Sârbi	22,561	18,076
Slovaci	17,226	13,654
Bulgari	8,025	7,336
Croați	6,807	5,408
Greci	6,472	3,668
Italieni	3,288	3,203
Evrei	5,785	3,271
Cehi	3,941	2,477
Polonezi	3,559	2,543
Armeni	1,780	1,361
Macedoneni	695	1,264

Art. 4: Prevenirea și protecția împotriva discriminării

60. Comitetul Consultativ cere autorităților să asigure implementarea recomandărilor și a deciziilor Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, precum și monitorizarea eficientă a impactului pe termen lung.

61. Comitetul Consultativ solicită autoritățile să pună la dispoziția Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării resurse financiare și umane adecvate, pentru a-i permite să-și îndeplinească îndatoririle în mod eficient și independent.

Conform datelor puse la dispoziție de CNCD, s-a înregistrat o creștere² a numărului petițiilor legate de limbă, naționalitate și etnie în perioada raportată. Din octombrie 2010 până în august 2012, Consiliul a analizat 114 sesizări de discriminare pe motive de limbă/ naționalitate/ etnie, în timp ce, în 2013, numărul acestora a ajuns la 165, dintre care au fost confirmate 46 de cazuri de discriminare. În 2013, au fost aplicate nu mai puțin de 34 de amenzi pentru discriminare pe motive de limbă/ naționalitate/ etnie și au fost emise 30 de recomandări și 13 avertizări. O listă selectivă a deciziilor în care Consiliul a constatat un act de discriminare și a făcut recomandări pentru remedierea situației este disponibilă în Anexa 2.

Cu privire la recomandarea 61, pe fondul reducerii resurselor financiare în perioada 2009-2012, au fost afectate toate bugetele de la nivel central și local. CNCD s-a confruntat, de asemenea, cu nevoia de a-și reduce cheltuielile. Conform rapoartelor de activitate din 2011 până în 2013, Consiliul și-a îndeplinit în mod eficient atribuțiile, în ciuda constrângerilor bugetare (a se vedea Anexele 3, 4 și 5).

² Petiții referitor la limbă: 10 în 2011, 43 în 2012 și 38 în 2013; petiții referitor la naționalitate: 33 în 2011, 49 în 2012 și 61 în 2013; petiții referitor la etnie: 62 în 2011, 61 în 2012 și 66 în 2013.

În ceea ce privește prevenirea discriminării, CNCD și-a continuat activitatea de monitorizare și punere în aplicare a *Strategiei naționale pentru implementarea măsurilor de prevenire și combatere a discriminării 2007-2013*. Cerințele privind activitatea de prevenție specificată în Strategie au fost îndeaproape urmărite și îndeplinite în perioada de raportare de către departamentul specializat al CNCD, Departamentul pentru Programe și Relații Internaționale (PIRD). Programele și proiectele ce aveau ca obiectiv promovarea egalității de șanse și creșterea conștientizării publice asupra drepturilor fiecărei categorii sociale din România, încercându-se în același timp acoperirea unui sector cât mai cuprinzător de public și a unei varietăți cât mai mari de teme.

În ciuda resurselor insuficiente pentru buna desfășurare a activităților sale (monitorizare, analiză economică, cercetare de teren, profiluri de companii, studii etc.), PIRD a reușit să își atingă obiectivele, cu un impact major în special în educație și sănătate. Inițiativele sale au continuat și câteva dintre proiecte au fost dezvoltate în continuare. Cursurile, atelierile, întâlnirile culturale sau campaniile de informare, organizate în acord cu obiectivele principale ale Strategiei, au atras atenția publicului și au contribuit, prin promovarea egalității de șanse, a dialogului și relațiilor interculturale, la păstrarea unui echilibru social.

Informarea și instruirea, priorități ale PIRD în anii anteriori, au fost integrate în cadrul unor programe bine articulate, realizate în cooperare cu ONG-uri, școli, universități, unități medicale la toate nivelurile, și au atras și implicat tineri, promotori firești ai unui climat de diversitate culturală și ai comunicării eliberate de orice stereotipuri și prejudecăți.

În afară de CNCD, și alte instituții ale statului au fost active în domeniul prevenirii discriminării. În 2013, Agenția Națională a Funcționarilor Publici (ANFP) a inițiat o propunere de politici publice, intitulată *Dezvoltarea standardelor etice în sistemul administrației publice*, care a introdus referințe explicite la non-discriminare ca standard etic în serviciul public. Mai mult, acest aspect este reglementat de versiunea modificată a Legii nr. 7/2004 privind codul de comportament pentru funcționarii publici.

ANFP a fost partener și în cadrul proiectului *Rețeaua națională a experților romi, mecanismul de sprijin în implementarea incluziunii sociale a romilor, ca grup vulnerabil expus la excluziunea socială*, al cărui beneficiar a fost Agenția Națională pentru Romi. Proiectul a fost cofinanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resursei Umane 2007-2013, axa prioritară 6 „Promovarea incluziunii sociale”. Obiectivul său principal a fost acela de a îmbunătăți parteneriatele între comunitățile vulnerabile de etnie romă și instituțiile publice de la nivel local, regional și național prin crearea unei rețele naționale de experți în problematica romă.

Avocatul Poporului

65. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să ia neîntârziat măsuri pentru clarificarea rolului Avocatului Poporului, cu scopul de a asigura un mecanism eficient de reparație pentru persoane aparținând minorităților naționale.

Rolul Avocatului Poporului este de a primi, examina și soluționa petițiile înaintate de orice persoană, indiferent de cetățenie, vârstă, sex, afiliere politică sau convingeri religioase. Avocatul Poporului își exercită funcțiile *ex officio* sau la cerere. Persoanele private de libertate (condamnați, reținuți sau în stare de detenție) sau minori plasați în centre de detenție pot, de asemenea, adresa solicitări Avocatului Poporului.

Potrivit prevederilor Legii nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatului Poporului, activitatea sa presupune examinarea de petiții în domenii diverse: drepturile omului, egalitatea de gen, religie și drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale; drepturile copilului, familiei, ale persoanelor în vârstă și cu dizabilități; armata, justiția, poliția, penitenciarele; dreptul de proprietate, dreptul muncii, protecția socială, taxe.

Pentru soluționarea petițiilor, instituția Avocatului Poporului are la dispoziție diverse instrumente legale: să ceară informații de la autoritățile publice relevante; să efectueze cercetări; să emită recomandări în cazurile în care au fost confirmate încălcări ale drepturilor omului; să redacteze rapoarte adresate Parlamentului sau Primului-ministru.

Referitor la măsurile speciale luate de Avocatul Poporului în perioada de raportare, următoarele elemente sunt relevante:

- Numărul anual de petiții soluționate a crescut, conform datelor de mai jos.

Numărul de cazuri soluționate de Avocatul Poporului

(din care aproximativ 5% vizează aplicarea prevederilor art. 16 din Constituție³)

Procedură	2009	2010	2011	2012	2013
Audieri	16.561	17.470	16.282	18.170	18.051
Anchete	30	18	26	86	101
Recomandări	6	1	9	49	22
Acțiuni petiții <i>ex officio</i>	1	1	20	91	63
Rapoarte speciale	1	1	2	11	4
<i>Petiții soluționate</i>	8295	8895	7559	9910	9282

- După modificarea Legii nr. 35/1997 în 2010, categoria petiționarilor care pot apela la Avocatul Poporului a fost extinsă la companii, ONG-uri și alte persoane juridice. Oricare dintre persoanele juridice menționate poate să sesizeze o încălcare a drepturilor unei persoane, inclusiv drepturi ale persoanelor aparținând minorităților naționale.
- Numărul audierilor efectuate de către Avocatul Poporului la cererea ONG-uri a crescut și eforturi speciale au fost întreprinse pentru a îmbunătăți cooperarea cu acestea. Începând cu 2011, toate petițiile vizând nediscriminarea au fost soluționate de Avocatul Poporului în limitele competenței sale (nicio petiție nu a fost redirecționată).
- Numărul cazurilor soluționate prin aplicarea prevederilor articolului 16 din Constituție, respectiv articolul 4 din Convenție, au crescut cu 2% în 2009 (audieri, petiții rezolvate, acțiuni *ex officio*, cercetări, rapoarte, recomandări) și cu 5% (în intervalul 2010-2013).
- CNCD și Avocatul Poporului cooperează strâns prin partajarea de informații privind cazurile investigate și soluțiile oferite, luând în considerare competențele lor complementare: Avocatul Poporului are competența legală de a asigura respectarea drepturilor omului de către autoritățile publice și regiile autonome, în timp ce CNCD este

³ Articolul 16 este echivalentul articolului 4 din *Convenția-cadru*.

garantul respectului principiului nediscriminării și are o competență generală în domeniul discriminării. Unul dintre cazurile de cooperare a fost cel din Baia Mare.⁴

Aplicarea principiilor egalității și non-discriminării cu privire la romi

77. Comitetul Consultativ solicită autorităților să investigheze atent și în mod efectiv orice plângere de discriminare împotriva romilor în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii, inclusiv accesul la servicii de sănătate. Formarea și utilizarea mediatorilor sanitari ar trebui extinsă.

78. Autoritățile trebuie să își intensifice eforturile, în special la nivel local, pentru a îmbunătăți condițiile de educație, de integrare pe piața muncii și de viață ale romilor, și să promoveze deplina lor integrare în societate.

Cu privire la **cadrul legislativ** ce vizează îmbunătățirea situației romilor, următoarele elemente sunt de interes:

România dispune de un cadru legislativ cuprinzător de luptă împotriva discriminării populației de etnie romă, atât în vederea promovării incluziunii sociale, cât și pentru protejarea grupurilor vulnerabile (prin *Strategia Guvernului României pentru incluziunea cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2020*), adoptată în decembrie 2011. Versiunea în limba engleză este disponibilă la adresa: http://www.anr.gov.ro/docs/Strategie_EN.pdf.

Una dintre responsabilitățile care rezultă din Strategie este obligația de a institui un departament de monitorizare a implementării prevederilor acestui document. Strategia stabilește priorități în domenii precum: educație, ocupare profesională, sănătate, cultură, combaterea discriminării etc. Strategiile anterioare pentru îmbunătățirea condiției romilor pentru intervalul 2001-2010 au reflectat, de asemenea, această abordare cuprinzătoare a situației romilor.

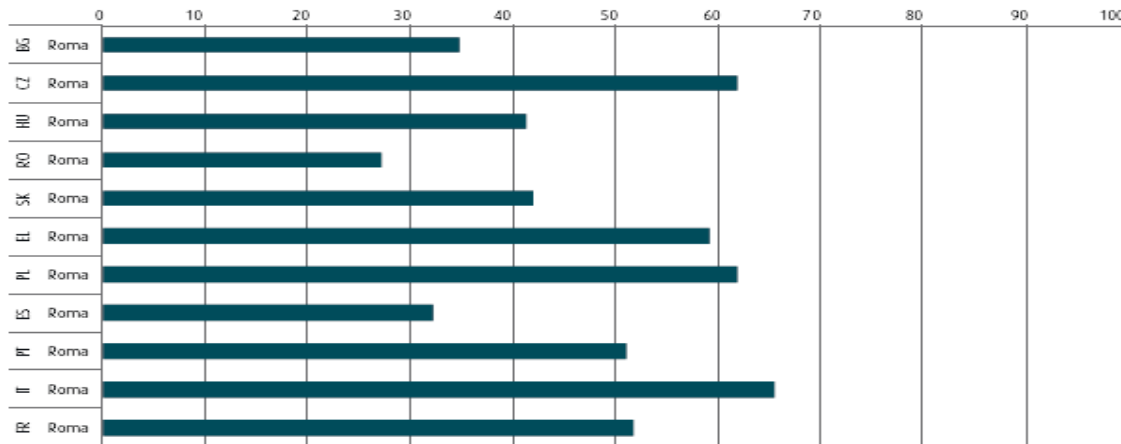
Strategiile au fost rezultatele cooperării strânse între instituțiile guvernamentale și ONG-urile romilor. Implementarea Strategiei a fost asigurată de două Planuri de acțiune care au stabilit măsuri concrete ce urmau a fi întreprinse de instituțiile responsabile, la fel ca și termenele limită pentru realizarea acestora. Monitorizarea implementării Strategiei implică 16 ministere, împreună cu autorități locale și regionale. Este prevăzut ca personalul de monitorizare să includă cel puțin un reprezentant de etnie romă. La nivel local, Strategia a fost pusă în aplicare de funcționarii publici care au acționat ca punct de contact în domeniul educației și sănătății.

Instituția responsabilă pentru sancționarea comportamentului discriminatoriu și prevenirea discriminării este Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, înființat în 2000. În ceea ce privește problematica etnicilor romi, CNCD a fost deosebit de activ și, în ultimii ani, a pus în funcțiune un program de formare pentru judecători și procurori, pentru a asigura aplicarea eficientă a prevederilor anti-discriminare.

⁴ Din cauza deciziei Primăriei Baia Mare de a construi un gard de separare între locuințele sociale, ocupate în majoritate de romi, de pe strada Horia din Baia Mare și strada principală, mai multe familii de romi din zona Craica din Baia Mare au fost relocalate într-o clădire a Cuprom, fără a se asigura întâi de condițiile propice locuirii.

Conform unui studiu despre romilor, efectuat în 2012 de către Agenția Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) și UNDP, nivelul discriminării pe criterii etnice în România este cel mai scăzut comparativ cu alte state membre UE.

Figure 17: Roma respondents aged 16 and above who experienced discrimination because of their Roma background in the past 12 months (pooled data) (%)

Source: FRA Roma pilot survey 2011, UNDP/World Bank/EC regional Roma survey 2011

Comunitatea romă (numărând 621.395 persoane conform ultimului recensământ) este parte activă a vieții politice și sociale din România. Este reprezentată în Parlamentul României (2 deputați și 1 senator), iar dintre membrii săi au fost aleși la nivel local 1 primar și 161 consilieri. Prim-ministrul a numit un consilier de stat pentru problematica romă (în iunie 2012).

Aspecte privind **integrarea romilor** rămân între prioritățile de politică internă ale Guvernului. Una dintre principalele preocupări este rezolvarea problemei drepturilor de proprietate asupra terenurilor pe care etnicii romi și-au construit locuințe. O altă prioritate este reabilitarea locuințele din cartierele de romi, având ca obiectiv principal racordarea acestor zone la utilități (electricitate, gaz, apă potabilă, canalizare și evacuare ape reziduale).

România a întreprins măsuri eficiente pentru asigurarea accesului pe piața muncii și la servicii medicale, reducerea abandonului școlar, promovarea valorilor artistice, crearea de programe de educație civică, cât și prevenirea infrafracționalității. Fiecare minister responsabil de integrarea socială (Ministerul Muncii; Educației; de Interne; Sănătății; Dezvoltării Regionale) a dezvoltat programe și a alocat resurse umane și financiare importante în acest sens. Potrivit raportului OSCE privind Implementarea Planului de Acțiune pentru Îmbunătățirea Situației Populației Roma și Sinti, Autoritatea de Management pentru Fondul Social European a consemnat că în România au fost alocate 121.3 milioane de euro pentru programe ca se adresează în mod special romilor, în cadrul a doar 43 de proiecte semnificative între 2008-2013.

România a acumulat o expertiză semnificativă în instituționalizarea **mediatorilor școlari și sanitari**, atât la nivel național cât și internațional. Mai mult, la nivel județean, fiecare primărie și prefectură au utilizat experți romi care sunt în contact direct cu comunitățile locale de romi. Alte rezultate pozitive sunt: crearea unor departamente speciale pentru integrarea romilor în cadrul fiecărui minister cu atribuții în domeniu; angajarea de funcționari publici romi, inspecți școlari,

profesori de limba romani și consilieri romi în cadrul ministerelor; locuri speciale pentru romi în universități (inclusiv la Academia de Poliție).

Agenția Națională pentru Romi (ANR), Centrul Național de Cultură a Romilor și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării sunt instrumente instituționale foarte importante care contribuie la incluziunea socială și protecția juridică a populației de etnice romă.

Începând cu anul 2006, Ministerul Administrației și Internelor a introdus practica alocării unor locuri speciale în cadrul concursurilor de admitere la Academia de Poliție și la școlile de poliție (situația detaliată este prezentată în Anexa 6). Au fost lansate campanii de informare pentru popularizarea acestei oportunități în cadrul comunităților de romi și pentru a-i încuraja să participe la sesiunile de admitere.

În domeniul medical, Guvernul României a creat și implementat norme de reglementare a activității mediatorilor sanitari. Aceștia facilitează accesul romilor la servicii medicale și sunt în interfață de comunicare între membrii comunității și cadrele medicale. România (prin Agenția Națională pentru Romi) a câștigat experiență în instituționalizarea mediatorilor sanitari, atât plan intern, cât și extern, în țări precum Serbia, Ucraina și Franța (în consecință, Consiliul Europei a invitat Agenția Națională pentru Romi să devină un partener în implementarea programelor ROMED în România). În scopul consolidării activității mediatorilor sanitari, România a fost invitată să participe la stabilirea cadrului de cooperare între Consiliul Europei, ANR și Republica Moldova.

Începând cu 1993, au fost rezervate locuri speciale pentru romi în universități, la început în domeniul studiilor sociale și mai târziu în domeniul dreptului, administrației publice, jurnalismului, științelor politice, teatrului și psihologiei. În perioada de raportare, între 550 și 650 de locuri au fost alocate anual în universitățile de stat. Ministerul Educației a alocat, de asemenea, locuri speciale în licee și școlile de arte și meserii pentru tinerii de etnie romă, absolvenți de gimnaziu. Astfel, 2.700-3.200 de elevi romi au fost admiși anual în clasa a noua potrivit acestui criteriu.

Mediatorii școlari, care funcționează ca o legătură între școli și comunitățile rome, au fost introduși la nivel județean. În 2009, 584 mediatori școlari din 36 județe au urmat cursuri de formare specifice; aproximativ 70% au fost angajați. În prezent, există aproximativ 800 de mediatori școlari instruiți, dintre care 50% sunt angajați.

În fiecare inspectorat școlar județean există un inspector pentru romi, în total fiind 42 de inspectori. Rețeaua informală a inspectorilor pentru educația romilor este un exemplu de bune practici în multe privințe. În intervalul 2010-2013, 300 directori de școli au urmat cursuri organizate în comun de Ministerul Educației și reprezentanța UNICEF în România. Aceștia proveneau din școli cu o rată crescută a abandonului (cel puțin 25-30%). Profesori din aceste școli au urmat, de asemenea, cursuri de metodică și despre drepturile copilului.

În România, angajarea în instituțiile publice și private se face exclusiv pe baza criteriilor de competență profesională. În domeniul muncii, măsurile adoptate de autorități s-au axat pe programe personalizate. O serie de proiecte adresate grupurilor de persoane care au dificultăți pe piața muncii, inclusiv persoane inactive și romi, a fost finanțată prin Fondul Social European.

De exemplu, peste 1.200 etnici romi au fost angajați în servicii de mediere prin „Programul 140” adresat comunității rome. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a organizat mai multe târguri regionale destinate romilor. Patru astfel de evenimente au fost organizate doar în prima parte a anului 2012.

În sectorul educațional, în afara măsurilor pozitive menționate mai sus (locuri rezervate în licee și universități) și instituția mediatorilor școlari, este încurajată predarea de și în limba romani. Măsurile întreprinse vizează cauzele și efectele abandonului școlar, organizarea flexibilă a procesului de educație, stimularea participării copiilor romi la educație și protecția socială în vederea facilitării accesului la educație. Un exemplu elocvent este proiectul „Familiiile rome se implică (2012-2013)”, care are ca scop creșterea gradului de conștientizare a publicului asupra fenomenului abandonului școlar, în rândul familiilor rome.

În acord cu Strategia Națională pentru Romi, Ministerul Educației a inițiat și continuat un număr de măsuri și programe strategice vizând sprijinirea accesului copiilor romi la educație:

- Acordarea anuală de locuri rezervate în licee și școli de arte și meserii pentru copii romi (în jur de 3.400 locuri anual).
- Alocarea anuală de locuri rezervate în universități pentru studenții romi. Comparativ cu anul universitar 1998-1999, când 149 de locuri pentru romi au fost rezervate în 8 universități, începând cu 2010, între 550 și 650 au fost rezervate anual.
- Organizarea de cursuri de vară intensive de metodica predării limbii romani și de limbă și istorie a comunității de etnie romă (programul a fost dezvoltat în 2009 cu finanțare UNESCO). În intervalul 1999-2010, au fost formați 1.150 profesori. În 2012, în jur de 60 persoane au fost formate ca profesori de limba romani.
- Organizarea de cursuri de limba romani la Universitatea București (20-25 locuri anual).
- Introducerea de ore de limba, istoria și cultura comunității de etnie romă (o oră pe săptămână pentru clasele I-XII), respectiv ore de istoria și tradițiile romilor pentru clasele VI și VII. Din 260.000 de elevi romi care și-au asumat această identitate, integrați în sistemul de învățământ de la nivel de grădiniță până la clasa a XII-a, aproximativ 26.000 au urmat cursuri de limba și istoria comunității de etnie romă sau au urmat exclusiv cursuri în limba romani în 2011.
- Educația în limba romani ca limba maternă este oferită la cerere pentru clasele I-IV. Aproape 900 elevi au ales acest tip de educație.
- Educația în limba romani ca limba maternă este oferită la cerere pentru grădinițe. Există 22 grădinițe cu educație bilingvă romani-română și romani-maghiară.
- Peste 400 profesori predau în acest moment istoria și tradițiile romilor și limba romani.
- 42 de poziții de inspector școlar la nivel județean, câte unul pentru fiecare Inspectorat Școlar Județean.
- Crearea unei rețele de experți în metodica predării limbii romani și a istoriei și tradiției comunității de etnie romă, cu cel puțin o persoană în fiecare județ.
- Formarea mediatorilor școlari romi. 863 mediatori școlari romi au fost formați în ultimii 8 ani.
- Organizarea de concursuri și competiții școlare (olimpiada școlară de limba romani, concursul școlar național *Diversitate*).
- Publicarea de materiale educaționale și manuale auxiliare pe tema limbii, istoriei și tradițiilor comunității de etnie romă, și a educației pentru interculturalitate și diversitate.
- Organizarea și finanțarea de cursuri de recuperare școlară, precum *A Doua Șansă*.

În domeniul sănătății, în 2012, peste 45 de campanii de vaccinare au fost conduse în zonele locuite de romi. Instituția mediatorilor sanitari a fost evaluată pozitiv de Comisia Europeană în 2012.

Îmbunătățirea infrastructurii sociale a fost, de asemenea, luată în calcul, prin asigurarea accesului non-discriminatoriu la servicii de asistență socială pentru toți cetățenii, cu atenție deosebită acordată grupurilor vulnerabile. Un exemplu recent în acest sens este proiectul demarat de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice ce viza identificarea zonelor defavorizate și cu grad ridicat de sărăcie, cu scopul de a permite dezvoltarea de strategii integrate pentru promovarea incluziunii sociale a persoanelor care locuiesc în zonele respective.

Exemple concrete de proiecte sunt cele implementate de Agenția Națională pentru Romi, care a finalizat 6 programe finanțate prin Fondul Social European în domeniile educației, formării profesionale și ocupării forței de muncă. Peste 50.000 persoane, în special romi, au beneficiat de aceste programe. Un alt exemplu este formarea consilierilor romi care funcționează în cadrul primăriilor.

În domeniul cultural, chiar începând cu anul 2001, Direcția pentru Minorități Naționale din cadrul Ministerului Culturii a lansat un program special adresat comunității rome, *Romii – Împreună pentru Europa*, care s-a axat pe implementarea măsurilor din domeniile religios și cultural din cadrul Strategiei naționale pentru îmbunătățirea situației romilor. Obiectivele programului special sunt: crearea și dezvoltarea unei rețele pentru educație interculturală și capitalizarea moștenirii culturale rome; asigurarea accesului garantat la educație interculturală și despre drepturilor omului pentru etnicii romi cu scopul de a dezvolta abilități de combatere a discriminării; asigurarea accesului la educație vocațională, cu scopul de a valorifica meșteșugurile tradiționale ale unora dintre comunitățile de romi; implicarea liderilor tradiționali locali; o mai mare implicare a tinerilor în voluntariat și consultanță în comunitățile rome; revitalizarea meșteșugurilor și artei tradiționale în comunitățile de etnie romă, creând posibilitatea de intrare pe piață pentru astfel de produse; dezvoltarea unei industrii artistice populare și a unei rețele conexe de distribuție; derularea de programe de recalificare profesională.

În perioada de raportare, Ministerul Culturii a colaborat strâns cu Agenția Națională pentru Romi. Câteva proiecte de succes demne de a fi menționate sunt indicate în Anexa 9.

Agenția Națională pentru Romi a fost o prezență activă de-a lungul perioadei de raportare în toate grupurile de lucru, comisii, comitete consultative și de monitorizare ce se ocupau cu incluziunea socială a romilor la nivel local și central.

79. Comitetul Consultativ solicită autorităților ca, prioritar, să asigure resurse adecvate ce vor fi alocate pentru implementarea Strategiei Naționale pentru Romi 2011-2010 și să coordoneze implementarea strategiei la nivel local.

80. Autoritățile ar trebui să ia măsuri mai ferme pentru a soluționa cazurile nesoluționate ale persoanelor de etnie romă, lipsite de acte de identitate.

Strategia pentru incluziunea cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2020, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1221/2011, se concentrează pe următoarele

teme: educație, ocuparea forței de muncă, sănătate, locuințe și infrastructură locală, cultură și infrastructură socială.

Cu privire la documentele de identitate, la 5 iunie 2012 a fost adoptat Planul de Acțiune nr. N 3408048. Documentul fixează obiective privind tragerea la răspundere a factorilor de decizie din prefecturi și din cadrul Serviciului Public Comunitar de Evidență a Persoanelor (SPCEP), și stimularea aprofundării problematicii rome pentru a putea asigura servicii mai bune și o informare adecvată în domeniul evidenței populației.

Procedura de emitere a actelor de identitate este aplicabilă tuturor cetățenilor români, indiferent de etnie. Pentru a veni în sprijinul membrilor comunității de etnie romă fără acte de identitate sau documente de stare civilă, Serviciul Public Comunitar de Evidență a Persoanelor (SPCEP), în cooperare cu poliția, au organizat campanii mobile pentru emiterea actelor de identitate și au încheiat parteneriate cu ONG-uri pentru implementarea proiectelor care urmăresc promovarea respectării, în rândul comunității rome, a prevederilor legale referitoare la starea civilă și documentele de identitate. Între 2010 și 2013, un număr de 12,925 cetățeni români aparținând minorității rome au primit acte de stare civilă și 99.890 au primit cărți de identitate. SPCEP și poliția au efectuat 545 operațiuni comune în acest scop, în timp ce diverse alte proiecte și programe în același scop au fost organizate în județele: Alba, Bacău, Brașov, Bihor, Constanța, Galați, Giurgiu, Gorj, Harghita, Iași, Mehedinți, Olt și Vrancea.

Locuințe și evacuări

84. Comitetul Consultativ solicită autoritățile să se asigure că, în situațiile în care persoanele de etnie romă sunt mutate din cauza construcțiilor improprii în care locuiesc, persoanele vizate vor participa efectiv la toate stadiile procesului de relocare și că vor fi puse neîntârziat la dispoziția acestora locuri de cazare. O atenție specială trebuie acordată familiilor cu copii, pentru a garanta că relocările nu vor îngreuna dreptul la acces la educație al copiilor. Autoritățile trebuie să acorde o atenție deosebită locului de amplasare a noilor locuințe, care va fi stabilit prin consultare cu familiile rome vizate.

85. Comitetul Consultativ cere autorităților să îmbunătățească neîntârziat condițiile de locuit ale etnicilor romilor. Autoritățile trebuie să se asigure că persoanele interesate au posibilitatea de a participa efectiv la consultări și procesul de luare a deciziilor privind îmbunătățirea condițiilor lor locative.

Considerații detaliate pe tema locuințelor și cazurilor de evacuare au fost incluse în partea a doua a acestui raport.

Agenția Națională pentru Romi continuă să monitorizeze situația evacuărilor, inclusiv cazurile din Baia Mare, Eforie Sud și Cluj-Napoca, detaliate în Anexa 1.

Art. 5: Sprijinul statului pentru conservarea culturii minorităților naționale

94. Comitetul Consultativ cere autorităților să continue și să sporească eforturile pentru sprijinirea inițiativelor care au ca scop protejarea, conservarea și dezvoltarea identității culturale a minorităților, inclusiv grupurile de mici dimensiuni. Finanțarea programelor

culturale ar trebui să aibă în vedere, pe lângă modalitățile tradiționale de expresie ale culturilor minorităților, experiențele personale și nevoile acestora de zi cu zi.

95. Autoritățile trebuie să se asigure că reprezentanții minorităților naționale sunt implicați pe deplin în luarea deciziilor privind alocarea fondurilor pentru proiectele culturale.

Sprijinul financiar acordat de Guvernul României de la bugetul de stat tuturor organizațiilor reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale și în Parlament (19 organizații reprezentând 20 de grupuri etnice) a fost asigurat în continuare, în ciuda dificultăților economico-financiare pe care România le-a traversat, în special în anii 2011-2012. Această măsură pozitivă a fost menținută și chiar au existat creșteri de câteva procente de la an la an la toate organizațiile.

Este de menționat faptul că bugetele generale ale organizațiilor minorităților se bazează într-o proporție foarte mare pe fondurile primite de la bugetul de stat. Judecând după structura cheltuielilor efectuate de organizațiile minorităților în perioada de raportare, o mare parte din fonduri s-au investit în funcționarea de zi cu zi a sediilor lor, inclusiv salarii și editarea de publicații. Având în vedere aceste realități, Guvernul consideră că bugetele alocate organizațiilor minorităților s-au menținut la un nivel normal. Datorită sumelor substanțiale de care au beneficiat în perioada de raportare, organizațiile minorităților s-au dezvoltat ca promotori ai culturii proprii și au devenit ONG-uri foarte puternice.

Cultura

Conform Hotărârii de Guvern pentru aprobarea modului de repartizare și de utilizare a sumelor destinate sprijinirii organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, „utilizarea și justificarea fondurilor alocate organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale se realizează potrivit protocolului încheiat între acestea și Departamentul pentru Relații Interetnice.” Protocolul precizează categoriile de cheltuieli care pot fi acoperite parțial din aceste sume, după cum urmează: cheltuieli materiale pentru funcționarea sediilor și filialelor, lucrări de întreținere și reparații; cheltuieli de personal; cheltuieli pentru manuale școlare și publicații; cheltuieli pentru organizarea de acțiuni culturale (seminarii, mese rotunde, conferințe, festivaluri, concursuri în țară și în străinătate); cheltuieli pentru investiții în bunuri mobile și imobile; cheltuieli pentru cofinanțarea programelor europene și internaționale.

Răspunderea privind legalitatea, oportunitatea, necesitatea sumelor solicitate și justificarea acestora revine organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale. Fiecare organizație decide referitor la modul de distribuire a sumelor alocate de la bugetul de stat pe fiecare categorie de cheltuieli.

În pofida crizei economice, resursele financiare alocate de la bugetul de stat pentru sprijinirea organizațiilor minorităților naționale au crescut anual pentru fiecare organizație.

Procentele din aceste sume utilizate pentru publicații culturale variază de la o organizație la alta și, totodată, pentru aceeași organizație de la un an la altul. De exemplu, Uniunea Culturală a Rutenilor, cea mai mică organizație din punct de vedere numeric, a cheltuit în 2012 33% din suma care i-a fost alocată în acel an pentru cărți și publicații, reprezentând cel mai mare procent utilizat pentru această categorie de cheltuieli în anul respectiv. Cu toate acestea, în 2013 și 2014 procentul a scăzut la 1,66%, respectiv 6,81% pentru aceeași organizație.

Forumul Democrat German din România a utilizat pentru cărți și publicații 6% în 2012, 6,73% în 2013 și 41,41% în 2014.

Asociația Partida Romilor *Pro Europa* a utilizat 41,20% din bugetul alocat în 2012 pentru programe culturale, dar în 2014 procentul a fost de numai 15,35%. În 2012, a treia minoritate din punct de vedere numeric (după maghiari și romi), minoritatea ucrainenilor, a utilizat 18% din buget pentru programe culturale, iar în 2014 acest procent a crescut la 21%. Federația Comunităților Evreiești din România utilizează în mod constant aproximativ 9% din bugetul alocat pentru cărți și publicații.

Referitor la programele culturale, toate organizațiile minorităților naționale, având calitatea de organizații neguvernamentale, au posibilitatea de a solicita DRI finanțarea de programe culturale proprii. Conform Legii nr. 350/2005 cu privire la regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice pentru activități non-profit de interes general, DRI organizează în fiecare an concurs de proiecte, în vederea finanțării de programe și proiecte cu caracter interetnic. Acest concurs este deschis pentru toate organizațiile neguvernamentale care desfășoară activități în domeniul multiculturalității. În fiecare an, o parte dintre organizațiile minorităților naționale solicită finanțarea unor programe culturale și multe din aceste cereri au fost selectate pentru finanțare. De exemplu, în 2013 din 154 aplicații depuse de ONG-uri, 23 au provenit de la organizațiile minorităților naționale.

O listă completă a proiectelor finanțate de Guvernul României prin intermediul Departamentului pentru Relații Interetnice figurează în Anexa 8.

Activități susținute de către Ministerul Culturii

Ministerul Culturii este unul dintre principalii susținători ai diversității culturale și o instituție cu un rol cheie în conservarea identității culturale. Susține financiar activitățile culturale ale minorităților etnice, precum și conservarea patrimoniului lor tangibil și intangibil. Multiculturalismul și dialogul inter-cultural sunt, de asemenea, promovate prin intermediul unei serii de programe menite să faciliteze dialogul dintre minorități și populația majoritară, precum și între grupurile minoritare.

În perioada de raportare, o parte din bugetul anual al ministerului a fost alocat programelor, proiectelor și activităților culturale organizate de către asociațiile minorităților etnice. Sistemul de finanțare a proiectelor culturale inițiate de organizații ale minorităților naționale, vizând promovarea identității lor naționale și culturale, precum și a dialogului inter-cultural, a fost eficient în perioada de raportare.

Dialogul inter-cultural și cultura grupurilor minorităților naționale au fost, de asemenea, finanțate prin intermediul Mecanismului Financiar pentru Europa de Est (EEA). Memorandumul de Înțelegere pentru implementarea Mecanismului Financiar EEA pentru 2009-2014, semnat de România și statele donatoare (Islanda, Norvegia și Liechtenstein) a inclus programul „Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european”, pus în aplicare de Ministerul Culturii prin intermediul Unității de Management de Proiect (PMU). Bugetul total este acela de 8.022.059 Euro, din care 6.818.750 Euro din contribuția Mecanismului Financiar EEA și 1.203.309 Euro contribuție națională.

Programul urmărește două scopuri:

1. Sporirea gradului de conștientizare privind diversitatea culturală și îmbunătățirea dialogului inter-cultural; sporirea mobilității artiștilor și a creației acestora; promovarea educației prin artă și cultură pentru un public cât mai larg; dialogul intercultural; proiecte în domeniul artelor spectacolului; spectacole cu și despre minorități; proiecte în domeniul artelor vizuale.
2. Documentarea istoriei culturale; consolidarea și promovarea istoriei culturii minorităților; evenimente/spectacole cu și despre minorități (târguri, festivaluri, reprezentații etc.)

Un rol important în conservarea și promovarea culturii minorităților naționale îl au muzeele, care se află în subordonarea Ministerului Culturii sau al autorităților locale sau județene. Un exemplu relevant este Muzeul Țăranului Român din București, care are o sală, denumită *Împreună*, unde sunt prezentate aspecte ale vieții de zi cu zi ale minorităților etnice. Muzeul a publicat, de asemenea, două numere ale albumului-calendar *Împreună*, care cuprind fotografiile ale obiectelor ale diferitelor minorități naționale din România. Aproximativ 8.000 de obiecte colecționate, ilustrative pentru viața minorităților naționale din România, au fost documentate de către experții Muzeului Țăranului Român, ca urmare a vizitelor acestora pe teren.

Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” promovează, de asemenea, activitatea ansamblurilor și persoanelor aparținând minorităților naționale din România. Cultura bulgarilor, armenilor, cehilor, sârbilor, slovacilor, croaților, evreilor, macedonenilor, germanilor, italienilor, grecilor, albanezilor, maghiarilor, turcilor, tătarilor, ucrainenilor, polonezilor și rușilor lipoveni a fost prezentată ca parte a programului *Dialogul Civilizațiilor* sau în diferite galerii, târguri, festivaluri și ateliere de lucru.

Inițiativa de creare a *Aleii Minorităților*, ca parte a proiectului de extindere a zonei de sud a muzeului, ilustrează angajamentul Muzeului Satului pentru promovarea minorităților naționale și a habitatului specific al acestora. Odată deschisă publicului, zona va găzdui evenimente care vor promova atât studiile realizate de către experții muzeului, ca parte a Comunităților Etnice din România, un program de cercetare multianual, cât și rezultatul cooperării cu comunitățile și asociațiile minorităților etnice. Gospodăriile maghiarilor, evreilor și huțuli figurează deja pe alee, iar cele germane și turcești vor fi prezentate în curând.

Implicarea Muzeului Satului în promovarea și conservarea patrimoniului minorităților etnice s-a reflectat, de asemenea, în numeroasele programe culturale pe care le-a desfășurat. Am putea menționa, de exemplu, târgul *Sfinții Petru și Pavel*, unde ansambluri ale minorităților naționale au fost, de asemenea, invitate („Hora” Federației Comunităților Evreiești, „Romnori” a minorității rome, „Serenada” Ligii Albaneze din România).

În perioada de raportare, Ministerul Culturii a susținut minoritățile naționale în baza Ordonanța de Guvern nr. 51 din 11 august 1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale și Hotărârea de Guvern nr. 90 din 10 februarie 2010 privind organizarea și funcționarea acestui minister, prin intermediul Programul Prioritar Național.

Lista proiectelor și activităților destinate minorităților naționale sprijinite de Ministerul Culturii în perioada de raportare se regăsește în Anexele 9 și 10. Aceste programe au avut drept scop sprijinirea identității naționale și lingvistice a minorităților naționale care trăiesc

în România și diferitele lor forme de exprimare. Au fost, în general, organizate de către asociațiile minorităților și destul de des cu parteneri și/sau invitați din state înrudite, organizații similare, ONG-uri internaționale etc.

În afara proiectelor finanțate direct de către Ministerul Culturii, organizațiile minorităților naționale pot coopera cu instituțiile subordonate acestuia, cum ar fi Administrația Fondului Cultural Național (AFCN). Sesiuni de selecție pentru programe culturale sunt organizate anual de către AFCN, care reprezintă o sursă suplimentară de finanțare. O listă cu proiectele sprijinite de AFCN în perioada de raportare se regăsește în Anexa 11.

Restituirea proprietăților bisericilor și bunurilor care au aparținut comunităților

100. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să continue fără întârziere procesul de soluționare a tuturor cazurilor pendinte având ca obiect restituirea proprietăților.

Față de cel de-al treilea raport depus de România, au fost operate modificări importante în domeniul legislativ în ceea ce privește restituirea proprietăților. Ca urmare a hotărârii pilot a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) în cauza *Atanasiu și alții împotriva României*, România și-a amendat legislația în materia restituirii proprietăților, noua lege intrând în vigoare la data de 20 mai 2013. Legea a fost adoptată după o dezbatere publică, în cadrul căreia fiecare persoană interesată a avut posibilitatea să depună observații cu privire la proiectul de lege.

Adoptarea acestei legi a fost realizată cu luarea în considerare a principiilor care reies din jurisprudența relevantă a CEDO și, cel mai important, cu consultarea Secretariatului Consiliului Europei și a Grefei CEDO. Proiectul de lege a fost înaintat Parlamentului doar după ce au avut loc discuții aprofundate în acest format, în special cu privire la identificarea modalităților adecvate de despăgubire.

Pe cale de consecință, după adoptarea legii, în iunie 2013, Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei a salutat determinarea demonstrată de autoritățile române în executarea hotărârii pilot, care a condus la adoptarea noii legi ce reformează mecanismul de despăgubire cu scopul de a-i asigura eficiența și valabilitatea. La 29 iunie 2013, normele de aplicare a prevederilor noii legi privind restituirea proprietăților au fost publicate în Monitorul Oficial. Ulterior, a fost inițiat procesul de implementare a legii. Informații cu privire la procesul de restituire sunt disponibile pe website-ul Autorității Naționale pentru Restituirea Proprietăților.

Pentru a asigura o punere în aplicare unitară a noii legi, Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților a emis mai multe comunicări circulare și a organizat mai multe întâlniri cu autoritățile competente și cu reprezentanții asociațiilor de proprietari; această practică va continua în viitor. O monitorizare atentă și continuă a aplicării noii legi la nivel național este importantă, pentru ca autoritățile competente să intervină rapid dacă acest lucru este necesar, inclusiv prin măsuri legislative, în vederea asigurării funcționării eficiente a noului mecanism instituit. În acest scop, un comitet inter-ministerial de monitorizare a fost creat.

Cu referire la restituirea proprietăților care au aparținut bisericilor, recomandarea adresată în cadrul precedentului ciclu de monitorizare a fost aceea de a continua fără întârziere procesul de soluționare a tuturor cazurilor pendinte cu privire la restituirea proprietăților. Conform unei statistici transmise de către Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților (anexa 12), dintr-un număr total de 14.814 de cereri de restituire depuse de către reprezentanții cultelor

religioase, un număr de 4.862 au fost soluționate și 9952 se află în curs de soluționare. Cu privire la cererile depuse de către comunitățile persoanelor aparținând minorităților naționale, un număr total de 2.155 de cereri au fost depuse, dintre care 787 au fost soluționate și 1.368 sunt în curs de soluționare.

În ceea ce privește despăgubirile acordate Bisericii Greco-catolice și Cultului Mozaic, trebuie menționat faptul că în beneficiul Bisericii Greco-catolice au fost emise 38 de decizii de acordare a despăgubirilor, cu o sumă totală a despăgubirilor de 5.931.846 RON (1.412.344 EURO). Pentru Cultul Mozaic au fost emise 30 de decizii de despăgubire, cu o sumă totală a despăgubirilor de 138.835.128 lei (33.055.983 EURO). După intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, în ședința din 27 iunie 2013, Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor a emis un titlu de plată în beneficiul Fundației Caritatea, care reprezintă comunitatea evreiască, în valoare totală de 932.963 lei pentru o proprietate imobiliară situată în București, strada Georgescu Dridu nr. 3. Proprietatea este compusă dintr-o construcție și terenul aferent, în suprafață de 276 m².

Art. 6: Toleranță și dialog inter-cultural

110. Comitetul Consultativ solicită autorităților să continue eforturile în vederea combaterii manifestărilor constante de intoleranță, rasism, anti-semitism și xenofobie în societate. Acestea ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru promovarea și intensificarea dialogului inter-cultural în toată țara, cu accent pe municipiile unde au avut loc tensiuni.

111. În plus, toate faptele motivate de discriminare rasială sau anti-semitism ar trebui investigate în cadrul unei anchete efective, urmărite penal și sancționate. Autoritățile ar trebui să realizeze o monitorizare sistematică a acestor fapte. În special, Comitetul Consultativ îndeamnă autoritățile să adopte în continuare măsuri legislative și politici în vederea combaterii manifestărilor rasiste în presă, în spiritul Recomandării nr. R(97)20 a Comitetului Miniștrilor privind „Discursul motivat de ură”.

Promovarea identității etnoculturale și a dialogului intercultural s-au realizat în cea mai mare parte prin activități propuse de ONG-uri și finanțate pe bază de proiecte, care au urmărit cunoașterea și exprimarea valorilor specifice patrimoniului cultural al minorităților naționale, promovarea diversității etnice, culturale, lingvistice și religioase a României și consolidarea bunelor relații interetnice.

Proiecte de acest gen au fost inițiate de ONG-uri din toate zonele țării, evoluția alocărilor de fonduri nerambursabile din bugetul DRI pentru aceste proiecte fiind următoarea:

- în anul 2011 DRI a alocat fonduri nerambursabile unui număr de 79 de proiecte;
- în anul 2012 unui număr de 101 proiecte;
- în 2013 unui număr de 65 proiecte;
- în 2014 unui număr de 76 proiecte.

Linia de finanțare este deschisă pentru organizațiile, asociațiile și fundațiile fără scop patrimonial din România care desfășoară acțiuni ce se încadrează în aria de competență a Departamentului pentru Relații Interetnice. Au acces la această linie de granturi și organizațiile membre ale Consiliului Minorităților Naționale, deși ele dispun și de bugete proprii. În fiecare an,

aproximativ jumătate din bugetul alocat DRI pentru acțiuni, programe și proiecte interetnice și de combatere a intoleranței este cheltuit pentru acest gen de finanțări.

Majoritatea activităților sprijinite de DRI prin fonduri nerambursabile a avut ca temă educația în diferite limbi pentru copiii aparținând minorităților, educația non-formală, cultura exprimată în limbile minorităților, organizarea unor manifestări culturale comune, multietnice, stimularea spiritului civic al tineretului minoritar etc.

DRI a alocat o parte din resurse și pentru organizarea și desfășurarea programelor proprii sau organizate în parteneriat cu alte foruri având obiective asemănătoare.

O listă a programelor derulate de Departamentul pentru Relații Interetnice este disponibilă în Anexa 13.

Activități susținute de Ministerul Culturii

Promovarea toleranței și dialogului intercultural, a diversității interetnice și interacțiunii interdisciplinare pot fi atinse prin valorificarea patrimoniului cultural tangibil și intangibil al tuturor minorităților de pe teritoriul României. Modalitatea cea mai eficientă de a atinge aceste obiective este prin intermediul festivalurilor și evenimentelor interculturale care fac cunoscută bogăția tradițiilor locale cu ajutorul instrumentelor de exprimare contemporane. În efortul de promovare a dialogului intercultural, mai multe instituții guvernamentale și neguvernamentale, centre culturale, universități, muzee, lingviști și experți din diverse domenii culturale și-au unit forțele.

Unele dintre cele mai reprezentative evenimente finanțate de Ministerul Culturii în perioada de raportare sunt prezentate în Anexele 8 și 9.

Cadrul legislativ

În ceea ce privește cadrul legislativ, au intervenit mai multe modificări, în plus față de cele analizate în partea a II-a a prezentului raport: Legea nr. 61 din 21 martie 2013⁵, care modifică prevederile Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, prevede inversarea sarcinii probei în favoarea reclamantului. De asemenea, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 19 din 27 martie 2013, care modifică Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, extinde numărul situațiilor în care o faptă se consideră contravenție, dacă nu este deja incriminată ca infracțiune.

Sistemul judiciar

În perioada de raportare, au avut loc mai multe seminarii pentru magistrați:

Mai 2011 – august 2012 : Institutul Național al Magistraturii (INM) a fost partener în cadrul proiectului *Acces egal la justiție pentru romi*, organizat de Asociația Romani CRISS. Proiectul a

⁵ Art. 27 par. 4 prevede următoarele: “Persoana interesată va prezenta fapte în baza cărora poate fi pretinsă existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia a fost depusă plângerea îi revine sarcina de a dovedi că nu a existat nicio încălcare a principiului egalității de tratament. În fața instanței pot fi administrate orice mijloace de probă, cu respectarea regimului constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio sau video sau date statistice.

fost finanțat de Comisia Europeană – Directoratul General Justiție, Libertate și Siguranță, prin programul JUST/2010/JPEN/AG/1605. Proiectul a constat în 4 seminarii de formare continuă pentru judecători și procurori în domeniul legislației penale naționale și internaționale de combatere a rasismului. Cursurile au fost susținute de formatori INM și de traineri propuși de Asociația Romani CRISS.

Ianuarie – iulie 2012: 71 de magistrați (35 de judecători și 36 de procurori) au urmat 3 seminarii despre legislația națională și europeană privind combaterea discriminării, inclusiv aspecte din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Europene de Justiție privitoare la abuzurile forțelor de ordine cu o motivație etnică.

În 2012, INM în parteneriat cu CNCD a organizat 8 seminarii în cadrul proiectului PROGRESS, pe tema „Dreptul la egalitate și nediscriminare în procesul de administrare a justiției”. Au participat 212 magistrați (106 de judecători și 106 de procurori), 1 expert din partea Consiliului Superior al Magistraturii, 2 experți din Ministerul Justiției și 2 experți de la Administrația Națională a Penitenciarelor. Sesiunile de instruire au fost o bună ocazie pentru participanți pentru a se familiariza cu standardele de lucru în domeniu în privința asigurării de șanse egale și a combaterii discriminării. Cursurile au fost susținute de formatori INM și experți propuși de CNCD.

Comportamentul organelor de poliție

117. Comitetul Consultativ solicită autorităților române să investigheze eficient, să ancheteze și să sancționeze toate formele de comportament abuziv al organelor de poliție. Autoritățile ar trebui să adopte măsuri suplimentare și hotărâte pentru a elimina orice formă de comportament abuziv, inclusiv cele de natură rasistă.

118. Eforturi suplimentare trebuie depuse pentru a promova recrutarea în rândul forțelor de poliție a persoanelor aparținând minorităților naționale, în speciale cele de etnie romă. Trebuie continuate și dezvoltate măsurile de instruire a forțelor de poliție privind drepturile omului și ale persoanelor aparținând minorităților naționale, precum și dialogul dintre poliție și persoanele aparținând minorităților naționale

Ministerul Afacerilor Interne a organizat o serie de campanii și programe de instruire ale forțelor de poliție în domeniul drepturilor omului și ale persoanelor aparținând minorităților naționale. Cele mai elocvente cazuri, inclusiv o serie de acțiuni concrete derulate de Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, sunt prezentate în Anexa 14.

În ceea ce privește recomandarea referitoare la promovarea *recrutării în rândul forțelor de poliție a persoanelor aparținând minorităților naționale, în speciale cele de etnie romă*, trebuie menționat că în ianuarie 2014, erau încadrate în structurile Ministerului Afacerilor Interne 1.735 persoane aparținând minorităților naționale, din care 188 de etnie romă, 3 dintre acestea ocupând funcții de conducere.

Art. 7: Libertatea de asociere

121. Comitetul Consultativ reiterează recomandarea ca autoritățile să revizuiască condițiile de înregistrare aplicabile organizațiilor minorităților naționale pentru a se alinia la cerințele Convenției-cadru, în special prevederile articolului 7.

Modalitatea de înregistrare a organizațiilor aparținând minoritățile naționale este reglementată de Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, cu modificările și completările ulterioare. Lipsa unei proceduri speciale de înființare, înregistrare și funcționare a unei organizații a cetățenilor reprezentând minoritățile naționale nu îngreșează acestora dreptul de a participa la procesul electoral, deoarece legislativul a creat un cadru legal care să permită implicarea acestora în procesul electoral și în viața publică până la cel mai înalt nivel. Organizații ale maghiarilor, ucrainenilor și etnicilor romi, altele decât cele reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale, beneficiază de dreptul la liberă asociere și au posibilitatea de a participa la alegerile locale și de a obține mandate la nivelul administrației locale.

Art. 8: Religie și credință

În România, este garantată libertatea religioasă pentru cetățenii aparținând minorităților naționale, coexistând diferite moduri de expresie religioasă.

În 2013, Secretariatul de Stat pentru Culte a oferit sprijin pentru organizarea mai multor evenimente la nivel național și internațional, cu scopul de a promova dialogul interconfesional și pentru apărarea drepturilor și libertăților legate de afirmarea identității religioase.

Dintre principalele acțiuni desfășurate în 2013 de cultele religioase, cu finanțare din partea Secretariatului de Stat pentru Culte, menționăm:

- Patriarhia Română: simpozioanele „Sfinții Împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase, 21 aprilie-3 mai 2013 (București), „Receptarea operei părintelui Dumitru Stăniloae astăzi”, 2-5 octombrie 2013 (București);
- Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului: conferința internațională: “Current Orthodox Theology in Context. Themes and Tendencies”, 23-28 mai 2013 (Cluj-Napoca);
- Arhiepiscopia Craiovei: simpozioanele „Paradigma creștină a Europei unite”, 26 mai-1 iunie 2013 (Craiova), „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, 27-29 noiembrie 2013 (Mănăstirea Tismana);
- Arhiepiscopia Tomisului: simpozionul „Edictul de la Milano – 1700 de ani de libertate creștină”, 16-18 mai 2013 (Constanța);
- Arhiepiscopia de Alba-Iulia: simpozionul „Politică și teologie”, 14– 17 mai 2013 (Alba-Iulia);
- Episcopia de Caransebeș: simpozionul “Zilele credinței și culturii”, 12-19 mai 2013 (Caransebeș);
- Arhiepiscopia Romano-catolică de București: evenimentele prilejuite de beatificarea Monseniorului Vladimir Ghika, 30 august – 1 septembrie 2013 (București).

Membrii Consiliului Consultativ al Confesiunilor Religioase au organizat întâlniri anuale în vederea evaluării activității comisiilor de lucru proprii (Comisia pentru Familie, Sănătate și demnitate Umană, Comisia pentru Educație, Comisia pentru Patrimoniul Național și al Cultelor Religioase, Comisia Economică și Juridică).

Art. 9: Accesul persoanelor aparținând minorităților naționale la mass-media

Referitor la publicațiile în limbile minorităților naționale, trebuie menționat faptul că fiecare minoritate națională deține cel puțin o publicație în limba maternă sau bilingv, dar tirajul și acoperirea lor sunt variate, în funcție de resursele financiare și numărul membrilor comunității.

Sunt peste 40 de publicații ale minorităților naționale, altele decât cea maghiară. Conținutul lor s-a diversificat în ultimii ani, acoperind o gamă variată de subiecte de interes pentru membrii comunității. De asemenea, s-au făcut investiții substanțiale pentru îmbunătățirea formatului grafic al publicațiilor, majoritatea cărora sunt printate color. Aria de distribuție a acestor publicații naționale și regionale s-a extins, fiind primite în prezent și de către membrii ai comunității de origine din România dar care trăiesc în străinătate. Mai multe detalii se pot găsi în anexa 15.

Fiind interesate prioritar de păstrarea și promovarea limbii și culturii, mai multe minorități își concentrează atenția spre publicațiile culturale: rușii lipoveni au un ziar socio-cultural și o revistă de cultură (ambele în bilingve), comunitatea poloneză publică un jurnal trimestrial pentru copii în limba poloneză, în timp ce ucrainenii au 5 publicații (4 în ucraineană și unul în română): politic, social, cultural, literar și pentru copii.

Mai multe minorități au creat ediții on-line ale publicațiilor (armenii, bulgarii, evreii, rușii lipoveni, turcii, maghiarii, germanii, etc.) și postează pe site-uri selecții ale articolelor din principalele publicații. Sprijinul financiar și logistic a fost oferit în principal de Guvern.

131. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să consolideze eforturile pentru a asigura accesul persoanelor aparținând minorităților naționale la programe de radio și televiziune dedicate lor și, în special, să ia măsurile necesare pentru a oferi programe de radio și televiziune adecvate la ore potrivite.

132. Autoritățile ar trebui să asigure continuitatea receptării de către persoanele aparținând minorităților a serviciilor publice chiar și pe perioada transferului tehnic între formatele analog și digital, în special prin asigurarea transmiției simultane în formatele analog și digital. Ar putea opri difuzarea în format analog când recepția digitală este posibilă pentru toate categoriile de populație, inclusiv pentru persoanele aparținând minorităților, în condiții rezonabile.

Mai multe informații despre posturile de radio și TV care transmit în limbile minorităților naționale sunt disponibile la Anexa 16.

Art. 10: Utilizarea limbilor minorităților în administrația publică și justiție

138. Consiliul Consultativ solicită autorităților să asigure că prevederile legislative privind utilizarea limbii materne în relațiile cu administrația locală sunt implementate complet.

139. Consiliul Consultativ invită autoritățile să ia în considerare, în consultare cu reprezentanții minorităților naționale, adoptarea de măsuri care ar facilita utilizarea limbilor minoritare în relație cu administrația locală.

140. Autoritățile ar trebui să revizuiască situația limbilor minorităților în relațiile cu autoritățile administrative, pe baza rezultatelor recensământului din 2011, în special în ceea ce privește numărul municipalităților în care utilizarea limbilor minorităților este autorizată. Toate aceste eforturi trebuie să țină cont de faptul că orice revizuire trebuie făcută într-o manieră care să promoveze dialogul intercultural și contactul zilnic și nu să crească izolarea persoanelor aparținând minorităților.

Administrația publică

În România, utilizarea limbilor minoritare în relațiile cu autoritățile publice (Art. 10 al Convenției – Cadru) este garantată prin lege. Acest drept este reglementat prin Constituția României și Legea nr. 215/2001, după cum urmează:

- Dreptul de a fi informat în propria limbă despre deciziile normative ale consiliilor locale și de județ. (art. 50 și art. 98 Legea nr. 215/2001);
- Dreptul la comunicare scrisă și orală în limba maternă cu guvernul local și serviciile publice descentralizate (art. 19, art. 50, art. 76 alin. (2) și art. 98 din legea nr. 215/2001 și art. 19, alin. (1) al Legii nr. 340/2004 privind prefectul și instituția prefectului, republicată);
- Dreptul la ceremonii oficiale și căsătorii în limba maternă (Art. 9 din HG nr. 1206/2001 pentru aprobarea aplicării provizorii a prevederilor privind dreptul cetățenilor aparținând minorităților naționale de a utiliza limba maternă în administrația publică, prevăzute în Legea nr. 215/2001).

Aceste drepturi ale persoanelor aparținând minorităților naționale se aplică în unitățile administrative în care procentul populației majoritare depășește pragul de 20% din întreaga populație a unității administrativ- teritoriale respective.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul prefecturilor

Instituțiile prefectului din județele Alba, Bihor, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Satu Mare și Sălaj au angajat vorbitori de limba maghiară în cadrul Departamentului de Relații Publice.

Instituția prefectului din județul Arad a angajat în cadrul Departamentului de Relații Publice vorbitori de limba cehă, croată, sârbă, slovacă și ucraineană. În același timp, este posibilă transmiterea răspunsurilor la solicitări în limbile slovacă și cehă.

Instituțiile prefecturilor din județele Bihor, Mureș și Harghita acceptă completarea chestionarelor pentru obținerea permisului de conducere în limba maghiară și pot răspunde în limba maghiară solicitărilor primite în cadrul serviciilor de eliberare a pașapoartelor simple, precum și a celor responsabile de eliberarea permiselor de conducere.

Instituția prefectului din județul Cluj primește solicitări orale și în scris și oferă răspunsuri în maghiară, la cerere. În același timp, sunt acceptate documentele pentru obținerea extraselor din registrele de proprietate, contracte, etc. în limba maghiară, dacă sunt însoțite de o traducere legalizată.

Instituția prefectului din județul Maramureș a angajat persoane vorbitoare de limba maghiară în cadrul serviciilor comunitare publice, pentru eliberarea de permise auto și înmatriculările auto. Totodată, oferă răspuns la cereri în limba maghiară.

Instituția prefectului din județul Mureș acceptă solicitări scrise sau orale în limba maghiară, are angajați care vorbesc această limbă și oferă răspuns în limba maghiară, la cerere.

Instituția prefectului din județele Harghita și Covasna au versiuni ale site-urilor web în limba maghiară, conținând informații de interes public (ex. pentru eliberarea pașapoartelor simple, alte activități desfășurate în cadrul instituției, programul audiențelor).

Nu este necesară cunoașterea limbii maghiare la recrutarea sau transferarea personalului pe posturi vacante în cadrul instituțiilor mai sus menționate, dar există situații în care aceasta este considerată un avantaj la selectarea candidaților.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul serviciilor publice descentralizate

În cadrul Departamentelor de Relații Publice ale serviciilor publice descentralizate din județele Covasna, Bihor și Harghita sunt angajați vorbitori de limba maghiară pentru a asigura comunicarea cu etnicii maghiari iar în județele Mureș, Sălaj, Satu Mare, unele servicii publice descentralizate (în special în domeniile agricultură, educație, cultură, finanțe, vamă, protecție socială) au, de asemenea, personal vorbitor de limba maghiară. Acestea primesc solicitări scrise sau orale în limba maghiară și cele mai multe pot oferi răspunsuri în aceeași limbă, la cerere. În județele Covasna și Harghita, toate serviciile publice descentralizate pot răspunde la solicitări în limba maghiară, la cererea celor interesați.

În același timp, în județele Covasna, Bihor și Mureș unele servicii publice descentralizate acceptă documente în limba maghiară în special în domeniile agricultură, educație, cultură, muncă, protecție socială, mediu, administrarea apelor și pădurilor.

Majoritatea serviciilor publice descentralizate din județele Covasna, Bihor și Harghita pot oferi, la cerere, servicii în limba maghiară, în special în domeniile sănătate, educație, cultură, muncă, protecție socială, mediu, administrarea apelor și pădurilor, finanțe și vămi.

Toate serviciile publice descentralizate din Harghita pot oferi răspuns etnicilor maghiari în limba lor maternă, la cerere, în timp ce în județele Covasna, Bihor, Mureș și Sălaj numai unele dintre serviciile publice descentralizate pot oferi astfel de servicii.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul structurilor teritoriale ale Inspectoratului general pentru situații de urgență

În cadrul Inspectoratului pentru situații de urgență al județului Harghita, 30-35% din personal este de etnie maghiară, aceștia având atribuții în principal în structurile de relații publice. În situațiile în care angajatul însărcinat cu soluționarea unui caz nu vorbește limba maghiară, Inspectoratul poate asigura traducerea respectivei solicitări. În același timp, materialele destinate promovării activităților de protecție civilă și prevenirea incendiilor sunt publicate bilingv, în română și maghiară (ex. regulile de procedură și acțiunile în caz de cutremur - Felkeszules foldrengesre; numele instituției este afișat în trei limbi: română, maghiară și engleză).

Personalul care lucrează în cadrul birourilor de relații cu publicul din cadrul Inspectoratului pentru situații de urgență din Covasna poate comunica în limba maghiară cu publicul. Etnicii

maghiari au posibilitatea de a depune solicitări și primi răspunsuri în ambele limbi – română și maghiară. Pot depune, de asemenea, documente în cele două limbi. Pe website-ul instituției informația este afișată în ambele limbi.

Și în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență din județele Bihor, Mureș și Sălaj este angajat personal vorbitor de limba maghiară, pentru a putea asigura comunicarea cu etnicii maghiari în limba maternă.

Deși populația vorbitoare de limba maghiară este sub 20% din totalul populației locuitoare din județele Alba, Bihor, Brașov și Maramureș, în respectivele inspectorate pentru situații de urgență sunt angajați vorbitori de limba maghiară, pentru a putea menține comunicarea și oferi răspunsuri solicitanților în această limbă.

Vorbitori ai limbilor minoritare maghiară, germană, turcă, tătară, sârbă, rusă, bulgară și ucraineană sunt angajați în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență din județele Alba, Arad, Bistrița-Năsăud, Brașov, Constanța, Giurgiu, Hunedoara, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Satu-Mare, Sălaj, Sibiu, Timiș, Tulcea și București-Ilfov.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul unităților teritoriale ale Jandarmeriei Române

Jandarmeria Română a acordat o atenție deosebită respectării drepturilor persoanelor aparținând minorităților prin monitorizarea acțiunilor propriilor angajați față de persoanele aparținând minorităților naționale. În 2012, au fost organizate 90 de sesiuni de pregătire privind drepturile omului și nediscriminarea minorităților naționale.

În cadrul unităților teritoriale, sunt angajate persoane aparținând diverselor minorități. Distribuția vorbitorilor în limbile minoritare este după cum urmează:

- bulgară – 2 persoane;
- ebraică – 2 persoane;
- germană – 62 persoane;
- greacă – 4 persoane;
- italiană – 87 persoane;
- maghiară – 83 persoane;
- rusă – 94 persoane;
- sârbă – 17 persoane;
- slovacă – 1 persoană;
- urcă – 13 persoane;
- ucraineană – 32 persoane.

Pentru etnicii maghiari și romi sunt acordate locuri speciale în cadrul instituțiilor educaționale ale Jandarmeriei Române (Academia de poliție – secția Jandarmerie; școlile pentru agenți din Drăgășani și Fălticeni).

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul unităților teritoriale ale Arhivelor Naționale

În cadrul unităților teritoriale în care minoritatea maghiară reprezintă cel puțin 20% din totalul populației, pentru activitățile de relații publice, sala de lectură și biroul pentru soluționarea solicitărilor privind reconstituirea unui drept individual pe baza documentelor de arhivă, sunt angajați vorbitori bilingvi, română și maghiară.

Solicitările privind reconstituirea unui drept individual pe baza documentelor de arhivă depuse în limba maghiară sunt înregistrate în limba maghiară și traduse apoi în română. Rezoluția este trecută în aceste cazuri pe originalul în limba maghiară. Întrucât documentele eliberate în astfel de situații au valoare juridică pentru alte instituții de pe teritoriul României, răspunsurile sunt în limba română, astfel încât cetățenii români vorbitori de maghiară nu sunt nevoiți să suporte cheltuieli de traducere pentru variante autentificate în limba română.

Informațiile de interes public privind programul de funcționare a biroului de relații cu publicul, sălii de lectură, lista de servicii oferită de Arhivele Naționale, informațiile privind solicitările, contul pentru efectuarea plăților la Trezorerie, linia telefonică gratuită a Ministerului Afacerilor Interne la care pot fi raportate cazurile de corupție, precum și lista documentelor și colecțiilor disponibile pentru studiu în sala de lectură sunt afișate în limbile română și maghiară la avizierul plasat la intrarea în unități.

Unitățile teritoriale din județele Bihor, Covasna, Mureș, Satu Mare, Harghita și Sălaj beneficiază de personal vorbitor de limba maghiară.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul unităților teritoriale ale Inspectoratului General de Poliție

Legea nr. 275/4.07.2006 privind executarea condamnărilor și măsurilor adoptate de instanțele judecătorești pe perioada proceselor penale și HG nr. 1897/ 21.12.2006 privind aprobarea Regulamentului de implementare, impune instanțelor judecătorești obligația de a informa în limba maternă persoanele private de libertate, cu privire la drepturile și obligațiile care le revin.

Pentru persoanele reținute și arestate, aflate în centrele de detenție și în centrele de detenție preventivă, drepturile și obligațiile sunt disponibile în zece limbi în toate centrele subordonate Poliției Române.

Totodată, noul Cod de Procedură Penală, Titlul V, Capitolul 1, Măsuri Preventive, secțiunea 2, detenție, art. 209 alin. 2 prevede că *"Persoanei reținute i se aduc la cunoștință, de îndată, în limba pe care o înțelege, infracțiunea de care este suspectat și motivele reținerii"*.

683 de persoane aparținând minorităților naționale sunt angajate în cadrul Poliției Române, după cum urmează:

- 417 angajați maghiari;
- 169 angajați romi;
- 21 angajați ucraineni;
- 18 angajați turci;
- 12 angajați tătari;
- 10 angajați slovaci ;

- 7 angajați ruși;
- 7 angajați sârbi;
- 5 angajați bulgari;
- 5 angajați nemți;
- 2 angajați polonezi;
- 1 angajat lipovean.

Utilizarea limbilor minoritare în cadrul unităților teritoriale ale Poliției Române de Frontieră.

Poliția de Frontieră are angajați vorbitori ai limbilor minoritare, după cum urmează:

- Inspectoratul teritorial Sighetu Marmăției – frontiera cu Ucraina: 412 vorbitori de limba maghiară; 188 vorbitori de limba ucraineană; 129 vorbitori de limba rusă; 3 vorbitori de limba sârbă.
- Inspectoratul teritorial Oradea – frontiera cu Ungaria: 134 vorbitori de limba maghiară; 24 vorbitori de limba sârbă; 2 vorbitori de limba ucraineană; 2 vorbitori de limba germană; un vorbitor de limba slovacă;
- Inspectoratul teritorial – frontiera cu Serbia: 83 vorbitori de limba sârbă și 17 vorbitori de limba maghiară;
- Inspectoratul teritorial – frontiera cu Bulgaria: 82 vorbitori de limba bulgară; 56 vorbitori de limba turcă; un vorbitor de limba maghiară;
- Inspectoratul teritorial – Iași – frontiera cu Republica Moldova: 2 vorbitori de limba ucraineană; 5 vorbitori de limba turcă; 2 vorbitori de limba maghiară;
- Paza de Coastă: 27 vorbitori de limba rusă; 11 vorbitori de limba bulgară; 8 vorbitori de limba turcă; 4 vorbitori de limba ucraineană.

În structurile teritoriale în care vorbitorii de limbă minoritară au o pondere semnificativă, sunt primite solicitări și oferite răspunsuri în acele limbi.

În cadrul structurilor comune de contact la frontieră, sunt utilizate formulare bilingve pentru cererile de asistență, inclusiv în limba engleză, și se oferă răspuns în limba în care a fost formulată cererea.

Petițiile adresate unităților teritoriale ale Poliției de Frontieră scrise în altă limbă decât limba română sunt traduse, răspunsul fiind elaborat în limba română.

Locuri rezervate pentru reprezentanții minorităților naționale în cadrul instituțiilor educaționale ale Ministerului Afacerilor Interne

Locuri special destinate minorităților au fost alocate după cum urmează: pentru etnicii romi (din 2006), pentru etnicii maghiari (din 2010), pentru alte minorități (din 2011). **Candidații trebuie să îndeplinească condițiile și criteriile prevăzute în Ordinul nr. 665/2008** privind activitățile legate de gestionarea resurselor umane în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Suplimentar față de documentele necesare pentru examenul de admitere, candidații care doresc ocuparea

locurilor rezervate minorităților trebuie să depună un certificat eliberat de o organizație etnică stabilită conform legii, prin care se dovedește că persoana aparține respectivului grup etnic (cu excepția minoritarilor maghiari). Conform solicitării Uniunii Democratice a Maghiarilor din România, candidații aparținând acestui grup etnic care solicită admiterea la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” trebuie să dovedească că sunt absolvenții unui liceu cu predare în limba maghiară.

Justiție

Referitor la numărul de cazuri în justiție pentru care a fost solicitată utilizarea limbilor minoritare de către persoane aparținând minorităților, conform Legii nr. 282/2007, au fost raportate următoarele cifre:

- La nivelul procuraturilor subordonate Procurorului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, au fost înregistrate 1.316 de cazuri, după cum urmează: bulgară (7), cehă (1), germană (32), greacă (2), italiană (11), maghiară (1.175), poloneză (3), romani (19), rusă (15), sârbă (4), slovacă (7); turcă (10); ucraineană (30).
- La nivelul tribunalelor, utilizarea limbilor minoritare a fost solicitată în cazuri civile și penale, după cum urmează: în cazuri civile, utilizarea limbilor minoritare a fost solicitată în 13.776 de cazuri, la care au participat 13.776 de interpreți; în cazurile penale, utilizarea limbilor minoritare a fost solicitată în 6.524 de cazuri.

Utilizarea limbilor minoritare în tribunale este prevăzută pentru cazurile civile și penale, conform anexei 17.

Art. 11: Utilizarea limbilor naționale pentru indicarea numelor de localități

143. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să urmărească, în consultare cu organizațiile minorităților naționale, un dialog constructiv în privința utilizării limbilor naționale pentru indicarea numelor de localități.

Conform legislației române, drepturile lingvistice ale persoanelor aparținând minorităților sunt garantate în comunitățile în care populația minoritară reprezintă cel puțin 20% din populația unei unități administrative. Întrucât procesele demografice pot conduce la evoluții pozitive, o listă a acestor comunități va fi luată în considerare pentru implementarea drepturilor lingvistice, așa cum sunt ele prevăzute în legislația internă și convențiile internaționale la care România este parte. În eventualitatea unor evoluții negative, dacă ponderea populației minoritare într-o unitate administrativă scade sub 20%, respectiva comunitate va beneficia de statutul lingvistic cel mai favorabil garantat prin Legea nr. 215/2001 (art. 131 al Legii, republicată la 29 februarie 2007).

În câteva județe (Sibiu, Timiș, Constanța, Arad și Bacău), plăcuțele bilingve au fost menținute deși ponderea populației a scăzut sub pragul de 20%. Conform recensământului din 2011. În județul Bacău, plăcuțele care indică localitățile în limba maghiară au fost păstrate în satele Făget, Tărhăuși, Ghimeș și Făgetul de Sus. În județul Arad, 30 de localități afișează plăcuțe bilingve, majoritatea în maghiară. În 13 dintre aceste localități ponderea etnicilor germani și maghiari a scăzut sub 20%, dar plăcuțele bilingve se mențin. În județul Constanța, în 5 localități există plăcuțe bilingve (toate în limba turcă, cu excepția localității Ghindărești, unde plăcuțele sunt în limba rusă). În două dintre aceste localități ponderea minorității etnice a scăzut sub 20%. În

județul Timiș, în 29 de localități sunt afișate plăcuțe bilingve sau multilingve. În 14 dintre aceste localități, ponderea minorității etnice a scăzut sub pragul prevăzut de lege. Aceeași situație este valabilă și pentru județul Sibiu, în care plăcuțele bilingve și multilingve sunt menținute, deși ponderea etnicilor germani și maghiari este sub 20%.

Art. 12: Dimensiunea multiculturală și interculturală în domeniul educației

150. Comitetul Consultativ solicită autorităților să asigure tuturor elevilor, indiferent de limba de predare, informații de calitate cu privire la istoria și patrimoniul cultural al persoanelor aparținând minorităților naționale. Se vor depune eforturi pentru promovarea respectului reciproc și dialogului intercultural.

Ordinele ministrului educației nr. 1528/ 2007 privind promovarea diversității în educație și nr. 3774/ 2008 privind educația interculturală în școli au fost respectate și făcute cunoscute în rândul cadrelor didactice. În *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020* (adoptată prin Hotărâre de Guvern în ianuarie 2015) au fost introduse, la capitolul *Educație*, prevederi clare care asigură o mai bună aplicare în sistemul de învățământ a principiilor stabilite prin ordinele menționate, cum ar fi:

- La art. (3) punctul 9 – organizarea de cursuri de formare inițială și continuă a cadrelor didactice în domeniul educației interculturale, al promovării diversității, nediscriminării și egalității de șanse. Continuarea implementării unor programe de formare a cadrelor didactice care lucrează în unități de învățământ cu copii aparținând minorității rome, inclusiv cu cele care predau istoria și cultura romilor.
- La art. (3) punctul 21 – conceperea și implementarea de programe de instruire a funcționarilor din instituțiile publice și a personalului din serviciile publice de educație, sănătate, asistență și protecție socială etc. pe teme referitoare la prevenirea și combaterea discriminării, la promovarea diversității (istorică/ etnică/ lingvistică/ culturală/ religioasă/ de gen/ fizică etc.) și interculturalității, prin parteneriate cu Agenția Națională pentru Romi, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerul Culturii și/ sau ONG-uri.

Numeroase cursuri privind promovarea diversității și educației interculturale au fost incluse în programa școlară la nivel național. Cele mai importante se regăsesc în Anexa 18.

Începând din 2014, Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) și organizația neguvernamentală *Srita* din Târgu Mureș organizează programul de formare pentru elevi de liceu *Școala interculturală*. În 2014, au avut loc trei module de pregătire la Mangalia, Văliug și Târgu Mureș. În 2015, programul a continuat cu două module pentru elevi organizate în zone multietnice diferite și unul pedagogic pentru cadre didactice.

Un alt program, lansat în 1999, se adresează câștigătorilor concursurilor școlare naționale de limba maternă, nivel de liceu. În vacanța de vară, elevii vizitează diferite țări europene pentru a putea explora diversitatea istorică și culturală europeană. De exemplu, în 2014, programul a inclus o vizită în Germania, obiectivul fiind acela de a-i pune pe participanți în temă cu privire la *Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării*, la care participă și România.

Accesul cetățenilor români de etnie romă la educație

158. *Comitetul Consultativ îndeamnă autoritățile să ia măsuri specifice, fără întârziere, pentru a elimina toate clasele separate de elevi de etnie romă și să integreze toți elevii romi pe deplin în sistemul de învățământ. Situația de la toate nivelurile ar trebui să fie monitorizată îndeaproape pentru a se evita orice segregare bazată pe criterii de apartenență etnică. Autoritățile ar trebui să își intensifice eforturile de combatere a absenteismului școlar și a abandonului școlar timpuriu în rândul copiilor de etnie romă. Aceste eforturi ar trebui să includă extinderea și dezvoltarea utilizării pe termen lung a mediatorilor școlari care îi pot ajuta copiii romi și familiile lor în momentul intrării în sistemul de învățământ.*

Trebuie menționat că în România nu există, în mod tradițional, segregarea copiilor de etnie romă în școli. Ordinul ministrului educației nr. 1540 din 19 iulie 2007 interzice segregarea în școli în momentul formării claselor a I-a, a V-a și a IX-a.

Ministerul Educației a emis Ordinul nr. 3774/2008 pentru aprobarea programei școlare pentru materia opțională *Educație interculturală* pentru nivelul gimnazial și, de asemenea, Ordinul nr. 1529/2007 privind dezvoltarea diversității în programa școlară națională. Prin urmare, modificări semnificative ale programelor școlare și, implicit, ale manualele au fost demarate pentru a se asigura că diversitatea istorică, etnică, de religie, de gen și privind trăsăturile fizice este reflectată în mod corespunzător în manualele școlare și, în special, în manualele de istorie.

Programe școlare noi pentru clasa pregătitoare și pentru clasele a I-a și a II-a au fost aprobate prin Ordinul ministrului educației nr. 3418/19.03.2013.

În conformitate cu legea nr. 1/2011, în clasele a VI-a și a VII-a din școlile cu predare în limba maternă, se studiază istoria și tradițiile minorității respective. DRI a redactat manuale în colaborare cu Ministerul Educației și organizațiile respectivelor minorități. Pentru clasa a X-a, a fost editat manualul *Istoria și tradițiile minorităților naționale din România*, care este destinat școlilor cu predare în limba română. În aceste școli, această materie este opțională. Manualul cuprinde istoria minorităților naționale din România și a fost redactat de specialiști în istorie din rândul fiecărei minorități naționale.

În scopul promovării educației multiculturale și interculturale, sunt organizate, în mod regulat, proiecte și concursuri (cum ar fi concursul *Diversitate* organizat cu sprijinul Ministerului Educației) la care participă atât elevi aparținând minorităților naționale, cât și cei aparținând populației minoritare. Proiectele sunt inițiate de școli și sunt monitorizate de către inspectoratele școlare, organizatori și ONG-uri.

Încă din 2003-2004, ONG-urile române din România și-au intensificat activitatea de identificare, instrumentare și semnalare la Ministerul Educației a cazurilor de segregare a copiilor de etnie romă în grădinițe și școli. Ca urmare a cooperării dintre Ministerul Educației și aceste ONG-uri, începând cu 2007, Direcția pentru Învățământ în Limbile Minorităților Naționale din cadrul Ministerului Educației a solicitat inspectoratelor școlare județene să prezinte situația la zi a cazurilor de segregare din fiecare județ, însoțită de planuri de desegregare. De asemenea, Ministerul Educației a intensificat activitatea de monitorizare și prevenire a segregării și a solicitat inspectoratelor școlare județene să întocmească planuri de acțiune pentru reducerea numărului de cazuri de abandon școlar în rândul copiilor cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani.

Începând cu 2010, un nou sistem de combatere a segregării a fost organizat la nivelul Ministerului Educației. Secretarul de stat pentru învățământ în limbile minorităților naționale e

emis Notificarea nr. 28463 din 3 martie 2010 *privind prevenirea și eliminarea segregării preșcolară și elevilor romi în sistemul școlar, unele măsuri de menținere a studiului în limbile minorităților/a studierii orelor de limbi materne în sistemul educațional din România.*

Începând din august 2010, Ministerul Educației a transmis, la începutul fiecărui an școlar, o scrisoare circulară tuturor inspectoratelor școlare județene prin care se solicită evitarea segregării copiilor romi în procesul de formare a claselor pregătitoare, a I-a și a V-a. Fiecare inspectorat școlar trebuie să raporteze, până la un anumit termen, modul de îndeplinire a acestor cerințe, precum și măsurile concrete luate pentru remedierea situației grupurilor de elevi care au fost segregati în cursul anului școlar anterior, acolo unde este cazul.

Astfel, inspectoratele școlare județene trebuie să transmită anual Ministerului Educației rapoarte cu privire la prevenirea segregării și la stadiul procesului de desegregare. Acest sistem funcționează deja și ajută la prevenirea și limitarea cazurilor ocazionale de segregare a elevilor romi.

Mai multe detalii despre măsurile specifice menite să asigure accesul elevilor de etnie romă la educație sunt prezentate la secțiunea dedicată implementării Articolului 4 al Convenției-cadru.

Art. 14: Învățarea limbilor minorităților naționale și învățământul în aceste limbi

171. Comitetul Consultativ solicită, de asemenea, autorităților să continue monitorizarea situației, în consultare cu reprezentanții minorităților naționale, pentru a evalua dacă programa de predare în limbile minorităților, stabilită în conformitate cu prevederile noii Legi a educației, corespunde nevoilor reale și, dacă este cazul, să ia măsurile necesare pentru a aborda orice deficiențe. Minoritățile cu mai puține resurse ar trebui să fie sprijinite mai ales atunci când acestea nu sunt în măsură să lanseze și să sprijine propriile inițiative educaționale și toate eforturile ar trebui să fie urmărite în scopul de a promova dialogul intercultural și contactele între persoane aparținând minorităților și populația majoritară.

172. Comitetul Consultativ îndeamnă autoritățile să intensifice eforturile pentru a se asigura că un număr corespunzător de manuale în limbile minorităților este disponibil la toate nivelurile sistemului de învățământ.

În conformitate cu legislația românească în vigoare, *predarea în limbile minorităților naționale* se referă la:

- Tipul de învățământ în care toate materiile se studiază în limba maternă, cu excepția materiei „Limba și literatură română”. Numărul de ore alocate studiului limbii materne este în conformitate cu programele școlare în vigoare pentru fiecare ciclu de învățământ;
- Elevii aparținând minorităților naționale, care frecventează școlile cu predare în limba română sau în limbi diferite față de cea maternă, pot învăța, la cerere, limba și literatura maternă, precum și istoria și tradițiile respective minorități naționale.

În plus, noi programe școlare au fost elaborate pentru clasa pregătitoare și clasele I-IV menționate la primul punct de mai sus. De asemenea, potrivit noii Legi a Educației nr. 1/2011, elevii aparținând minorităților naționale pot învăța istoria și tradițiile specifice respectivei minorități în clasele VI-VII la școlile cu predare în limba maternă. Mai mult, manualul „Istoria

minorităților naționale din România” pentru clasa a X-a se adresează, ca materie opțională, elevilor din școlile cu predare în limba română. Acest manual cuprinde istoria minorităților din România și a fost elaborat de specialiști în istorie din cadrul fiecărei minorități naționale.

În zonele în care trăiesc minorități naționale, progresele din cadrul procesului de învățământ pentru minoritățile naționale sunt urmărite și de către anumiți inspecți școlari din cadrul inspectoratelor școlare județene.

Diverse antologii, ghiduri, lucrări și manuale de matematică, chimie, geografie etc. pentru clasele de liceu (pentru clasele a XI-a și a XII-a care nu fac parte din sistemul de învățământ obligatoriu) au fost tipărite, pe lângă manualele editate de Ministerul Educației.

Au fost organizate schimburi de experiență și vizite la liceele multietnice din București, Sibiu, Brașov etc. pentru cadrele didactice care au pregătit elevii de liceu participanți la concursuri școlare destinate învățării limbilor minorităților naționale.

În cadrul unei sesiuni comune a Comisiei pentru învățământ și tineret a minorităților și Comisia de învățământ a Camerei Deputaților, au fost recunoscute performanțele remarcabile ale studenților români aparținând minorităților naționale la olimpiadele internaționale de limbă maternă (de limba germană, maghiară, rusă, turcă etc.). De asemenea, a fost subliniat interesul sporit al elevilor pentru participarea, în general, la olimpiadele de limbă maternă.

Învățământul în limba romani

177. Comitetul Consultativ consideră că autoritățile ar trebuie să continue eforturile pentru a îmbunătăți posibilitățile copiilor de etnie romă să învețe limba romani.

Trebuie menționat faptul că, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 430/2001 pentru aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor, Ministerul Educației alocă anual un număr de locuri distincte pentru cetățenii de etnie romă în cadrul universităților de stat (aproximativ 550-650 de locuri anual).

Cetățenii de etnie romă nu sunt însă în nici un fel împiedicați să participe la examenele de admitere pentru orice alt loc în cadrul universităților, dar locurile distincte reprezintă un sprijin suplimentar acordat pentru dezvoltarea acestei comunități.

Majoritatea acestor locuri sunt acordate pentru specializările care ajută la pregătirea viitorilor experți care pot contribui la dezvoltarea comunității române, cum ar fi: învățământ, sănătate, poliție, justiție etc. Alocarea acestor locuri se face pe baza solicitărilor primite din partea universităților și după consultarea organizațiilor reprezentând comunitatea romă. Examenul de admitere pentru aceste locuri este organizat separat și numai candidații de etnie romă pot participa.

Cu privire la dezvoltarea unei oferte cuprinzătoare pentru învățământul în limba romani, ținând cont de nevoile și dorințele exprimate vorbitorii diverselor varietăți locale și regionale ale limbii romani, pot fi luate în calcul următoarele considerente:

În prezent, anual există între 220.000 și 260.000 de elevi de etnie romă (de la grădiniță până la ultima clasă de liceu). Dintre aceștia, 32.158 elevi învață limba romani în clase cu predare în limba română sau maghiară (3-4 ore/săptămână) și istoria și tradițiile comunității române câte o oră/săptămână (doar în clasele a VI-a și a VII-a). În anul școlar 2012-2013, 863 de preșcolari și

elevi au învățat limba romani la grădiniță și în clasele I-IV. În cartierul Măgura din orașul Lugoj, județul Timiș, 12 clase învață limba romani, de la grădiniță până la clasa a VII-a inclusiv.

Au fost publicate o serie de manuale, tipărite și finanțate de Ministerul Educației în colaborare cu UNICEF, cu scopul de a putea preda limba romani în grădinițe, școli și licee. În anul școlar 2012-2013, cei doi parteneri au publicat manuale de matematică pentru clasele I-IV. Un set similar de manuale există, din 200, la Departamentul pentru Limbi și Literaturi Străine din cadrul Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității București, unde studiul limbii romani a început încă din octombrie 1992.

Printre alte metode de promovare a limbii romani se numără și olimpiadele naționale din școlile cu profil de învățare a limbii și istoriei, cum ar fi: Olimpiada națională de limba romani (aprilie 2013, 72 de concurenți la faza pe țară), Olimpiada națională pentru istoria și tradițiile comunității rome (aprilie 2013, 65 de participanți), Concursul național de creație în limba romani (aprilie 2013). În iunie 2013, prima Olimpiadă internațională de limba romani a fost organizată de Ministerul Educației – Direcția Generală pentru Învățământ în Limbile Minorităților Naționale, la care au participat elevi din România, Serbia și Turcia.

Art. 15: participarea persoanelor aparținând minorităților naționale la viața publică

186. Comitetul Consultativ consideră că pentru elaborarea Legii privind minoritățile naționale autoritățile ar trebui să creeze condiții de concurență liberă și corectă între diferite organizații care reprezintă minoritățile naționale în procesul electoral. Acestea ar trebui să se asigure, de asemenea, că alocarea locurilor se face într-un mod simplificat și transparent.

Reprezentarea în Parlament

a) Reprezentarea politică – locuri rezervate în Parlament

Potrivit Art. 62 para. (2) din Constituție „organizațiile cetățenilor aparținând unei minorități naționale care nu au reușit să obțină numărul de voturi necesar pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la un loc de deputat fiecare, în condițiile Legii electorale”.

În 2008, sistemul electoral al României a fost reformat. Legea nr. 35/2008 a instituit trecerea de la un sistem de vot proporțional la un sistem mixt de vot, care combină votul uninominal și votul proporțional. Prevederile constituționale care asigură reprezentarea minorităților naționale în Camera Deputaților au fost menținute. Ca rezultat al ultimelor alegeri parlamentare (din 2012), minoritățile naționale din România sunt reprezentate în Camera Deputaților și în Senat după cum urmează:

- **Uniunea Democrată Maghiară din România (UDMR)**, organizație care reprezintă cea mai mare minoritate națională din țară, are un grup parlamentar în Senat (8 persoane) și un grup distinct în Camera Deputaților (18 persoane);
- **Grupul parlamentar al minorităților naționale** din Camera Deputaților, format din 18 deputați care reprezintă următoarele organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale:
 1. Asociația Liga Albanezilor din România
 2. Uniunea Armenilor din România

3. Uniunea Bulgară din Banat – România
4. Uniunea Croaților din România
5. Uniunea Elenă din România
6. Federația Comunităților Evreiești din România
7. Forumul Democrat al Germanilor din România
8. Asociația Italienilor din România „RO.AS.IT”
9. Uniunea Polonezilor din România „Dom Polski”
10. Asociația Partida Romilor “Pro Europa”
11. Comunitatea Rușilor Lipoveni din România
12. Uniunea Sârbilor din România
13. Uniunea Democrată a Slovacilor și Cehilor din România
14. Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România
15. Uniunea Democrată Turcă din România
16. Uniunea Ucrainenilor din România
17. Asociația Macedonenilor din România
18. Uniunea Culturală a Rutenilor din România.

b) Participare directă la structurile de lucru din Parlament

Toți parlamentarii care reprezintă minoritățile naționale participă la activitățile comisiilor și structurilor parlamentare, în diverse domenii, cum ar fi drepturile omului, educație, finanțe, agricultură, administrație publică, afaceri externe etc. Atât Senatul, cât și Camera Deputaților includ câte o *Comisie parlamentară pentru drepturile omului, culte și minorități*.

c) Reprezentarea în Parlamentul European

UDMR și Partida Romilor “Pro Europa” au participat la alegerile europarlamentare. În 2014, UDMR a obținut 2 locuri (mandate) în Parlamentul European. De asemenea, un cetățean de etnie romă a fost ales în cadrul Parlamentului European.

Participarea la nivel guvernamental/executiv

a) Participarea la activitatea guvernamentală

După 1996, pe timpul mai multor perioade de guvernare, UDMR a făcut parte din coalițiile de guvernare și a participat direct la toate procesele sociale și economice care au avut loc în România. În acest context, UDMR a nominalizat un viceprim-ministru, mai mulți miniștri și secretari de stat în cadrul puterii executive. Toate programele de guvernare ale ultimilor ani au inclus câte un capitol semnificativ dedicat minorităților naționale și relațiilor interetnice.

b) Mecanismul de consultare

Interfața dintre Executiv și comunitățile etnice este Consiliul Minorităților Naționale, organism cu statut consultativ la nivel guvernamental. A fost înființat în 1993 și reorganizat în mai multe rânduri, după alegerile generale din 1997 și 2001. În timpul ultimelor mandate, componența Consiliului nu s-a schimbat. În prezent toate organizațiile menționate mai sus fac parte din acest organism.

Colaborarea și consultarea permanente dintre Guvern, prin instituția sa specializată – Departamentul pentru Relații Interetnice – și Consiliul Minorităților Naționale se desfășoară prin intermediul comisiilor de specialitate ale acestuia: Comisia pentru învățământ și tineret, Comisia pentru cultură, culte și mass media, Comisia pentru probleme financiare, Comisia pentru legislație și administrație, Comisia pentru probleme socio-economice, Comisia pentru relații cu societatea civilă și organisme internaționale. După consultări, cele mai importante inițiative sunt supuse aprobării Guvernului.

Începând din 1994, guvernele au asigurat sprijin, prin legile bugetare anuale, organizațiilor Consiliului Minorităților Naționale, astfel încât acestea să aibă capacitatea de a activa pentru promovarea intereselor minorităților. Conform prevederilor legale în vigoare, acest tip de sprijin este destinat acoperirii parțiale a următoarelor categorii de cheltuieli: pentru funcționarea și dotarea cu echipamente a sediilor organizațiilor și pentru plata salariilor; pentru presă, cărți, manuale și publicații; pentru organizarea activităților culturale și științifice vizând menținerea identității etnice, lingvistice, culturale și religioase a comunităților minoritare.

În ultimii ani, organizațiile Consiliului Minorităților Naționale și-au consolidat poziția în viața publică a României și și-au creat o bază materială puternică, de natură să le permită o implicare mai activă în derularea proceselor sociale, culturale, politice și economice din România.

Participarea minorităților naționale la luarea deciziilor la nivel local

Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale au dreptul de a participa la alegerile locale, conform reglementărilor legale în vigoare.

În urma alegerilor locale desfășurate în anul 2012, numeroși reprezentanți ai organizațiilor minorităților naționale au fost aleși în diferite poziții. Statisticile publicate de Biroul Electoral Central⁶ prezintă următoarea situație:

- 3 organizații ale comunității maghiare au participat și au obținut un total de 2 poziții președinți de consilii județene, 212 poziții de primari, 2741 poziții de consilieri locali și 102 poziții de consilieri județeni. UDMR a obținut 2 mandate de președinți de consilii județene, 203 mandate de primari, 2261 mandate de consilieri locali și 88 mandate de consilieri județeni.
- Din comunitatea romilor au participat 3 formațiuni, care au obținut în total 1 mandat de primar și 161 mandate de consilieri locali.
- Au mai obținut mandate la alegerile locale pentru diferite poziții reprezentanți ai comunităților rușilor lipoveni, germanilor, bulgarilor, croaților, cehilor, slovacilor, polonezilor, sârbilor, ucrainenilor și rutenilor.

⁶http://www.beclocale2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/REZULTATE%20FINALE/10%20Iunie%2024%20Iunie/PDF/Statistici/Situatie_mandate_part.pdf

Participarea efectivă a cetățenilor de etnie romă la viața socială și economică

192. *Comitetul Consultativ solicită insistent autorităților să ia măsuri ferme pentru a preveni, combate și sancționa inegalitatea și discriminarea suferită de persoanele de etnie romă. Autoritățile trebuie să își intensifice eforturile, în special la nivel local, pentru a îmbunătăți oportunitățile de angajare și condițiile de trai ale persoanelor de etnie romă și pentru a promova integrarea lor în societate.*

După cum se menționează în *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2020*, Agenția Națională pentru Romi organizează anual selecție de proiecte menite să stimuleze participarea cetățenilor români de etnie romă la viața economică, socială, educațională, culturală și politică din România. În perioada 2011-2013, Agenția Națională pentru Romi a finanțat în total 151 de programe în domenii precum educație, cultură, sănătate, mass-media, sport, dezvoltare comunitară, calificări profesionale (detalii în Anexa 18). Programele au fost implementate de ONG-uri active în chestiunile legate de comunitatea romă.

Proiectele cele mai de succes, care au obținut sprijin financiar prin intermediul Fondului Social European și al Programului Operațional Sectorial pentru Resurse Umane 2007-2013, sunt următoarele:

- *Împreună pe piața muncii*: 854 persoane de etnie romă au fost angajate, 1103 au primit consiliere profesională, 1329 au beneficiat de pregătire profesională, 1015 elevi au fost incluși în programe pentru stimularea prezenței la orele de curs și pentru prevenirea abandonului școlar;
- *Participarea grupurilor vulnerabile la economia socială*: 313 persoane au fost instruite în domeniul incluziunii sociale, 10500 persoane vulnerabile au primit consiliere, 1364 persoane au beneficiat de pregătire profesională, 60 de planuri de afaceri au fost elaborate pentru a înființa 50 de firme.
- *Rețeaua națională a experților locali romi, mecanism de sprijin în implementarea măsurilor de incluziune socială a persoanelor de etnie romă, grup vulnerabil supus excluziunii sociale*: 210 persoane de etnie romă au primit calificări pentru calitatea de expert local, o rețea de tip intranet a fost înființată pentru experții locali romi, 185 de Planuri de acțiune locale au fost elaborate de către experții locali romi, 252 de reprezentanți ai autorităților locale s-au implicat în implementarea măsurilor de incluziune socială a persoanelor de etnie romă; în 2011 proiectul a obținut Premiul European pentru Sectorul Public;
- *Educația pentru copiii de etnie romă – calea pentru un loc de muncă stabil*: 2800 de granturi au fost acordate pentru un număr de peste 2300 de elevi începând cu clasa a VII-a, peste 2500 de seturi de manuale au fost distribuite, 159 de protocoale au fost încheiate cu școli;
- *Împreună pentru o societate mai bună*: 8 centre de resurse regional pentru promovarea economiei sociale au fost înființate, 40 de experți au primit specializare în acest domeniu, 43 de persoane de etnie romă au fost angajate, 600 de noi locuri de muncă au fost create;
- *Școala – o șansă pentru fiecare*: 1415 elevi au participat la programe de tipul *școală după școală* în 20 de județe, 500 de cadre didactice au primit calificări în domeniul

educației inclusive și interculturale, 500 de persoane au primit calificări pentru sistemul de școală după școală, 8000 de elevi au primit consiliere pentru prevenirea abandonului școlar, 20 de rețele la nivel județean au fost înființate cu scopul de a preveni abandonul școlar.

Art. 16: Reforma teritorială

194. Comitetul Consultativ îndeamnă autoritățile să se asigure că drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sunt luate în considerare în mod corespunzător la planificarea și implementarea reformei administrației teritoriale în România și că nu există nici un impact negativ asupra dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a participa efectiv la viața publică la nivel local. Aceste eforturi ar trebui să asigure menținerea și promovarea dialogului intercultural, a toleranței și contactului de zi cu zi între minoritari și majoritari în întreaga țară, în conformitate cu principiile prevăzute la articolul 6 din Convenția-cadru.

România trece printr-un proces complex al reformei administrative, procesul descentralizării necesitând o analiză serioasă și o dezbateră a chestiunilor economice și financiare și a legislației. În acest context, pentru definirea și implementarea politicilor destinate procesului de regionalizare și descentralizare, Guvernul României, prin intermediul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, asigură un cadru participativ și transparent, cu participarea tuturor părților interesate: autoritățile publice centrale și locale, mediul academic, societatea civilă, mediul de afaceri.

Profilul viitoarelor regiuni administrativ-teritoriale va fi fundamentat pe analizele experților, pe rapoarte și date referitoare la experiența altor state europene care au implementat sistemul regionalizării, pe baza aspectelor ce țin de demografie, economie, istorie, geografie, zone și resurse naturale și, nu în ultimul rând, pornind de la nevoile specifice și provocările din România.

Subliniem că unul dintre criteriile funcționale, care vor sta la baza definirii regiunilor administrative viitoare este gradul ridicat al multiculturalismului în ceea ce privește diversitatea culturală, lingvistică, etnică sau religioasă, cu scopul de a asigura interacțiunea socială, de a evita tendințele de segregare regionale și pentru a facilita participarea minorităților la procesul de luare a deciziilor la nivel de comunitate locală / județ / regiune.

În cadrul procesului reformei administrative, descentralizarea se realizează cu respectarea drepturilor minorităților, fără a afecta caracterul unitar al statului român, în conformitate cu articolul 1 para. (1) din Constituție, care prevede că „România este un stat național, suveran, independent, unitar și indivizibil”.

Art. 17: Contacte pe plan internațional

Conform datelor transmise de organizațiile membre ale Consiliului Național al Minorităților, toate comunitățile au păstrat și dezvoltat o colaborare fructuoasă cu statele înrudite, cu sprijinul respectivelor ambasade și consulate în București, membrilor Parlamentelor, universităților, mediilor academice etc. Pe baza tratatelor bilaterale care au fost semnate cu diverse state înrudite

cu minoritățile naționale, există numeroase acorduri interguvernamentale și interministeriale care permit o colaborare permanentă în domeniile educației, culturii, tineretului, sportului etc.

Guvernul României a stimulat cooperarea dintre persoanele aparținând minoritățile naționale din România și statele înrudite, precum și dintre comunitățile etnice din România și comunități similare din ale țării. În acordurile încheiate cu statele care au populație minoritară pe teritoriul României, au fost incluse și prevederi care să stimuleze schimburile culturale în beneficiul respectivelor minorități. Prezentăm, în continuare, câteva exemple de astfel de acorduri și programe de cooperare:

Program de colaborare între Ministerul Culturii și Patrimoniului Național din România și Ministerul Culturii și Transporturilor din **Ucraina** pentru perioada 2012-2015 (în curs de negociere);

Program de cooperare între Guvernul României și Guvernul Republicii **Turcia** în domeniile educației, culturii și artelor, mass-media, tineretului și sportului;

Acord de cooperare în domeniile culturii, educației și științelor, tineretului și sportului între Guvernul României și Guvernul **Republicii Cehe**, semnat în 2007, care a intrat în vigoare în noiembrie 2008;

Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii **Ungaria** privind funcționarea Institutului Cultural Român din Budapesta și a Centrului Cultural al Republicii Ungaria din București, semnat la București, la 20 octombrie 2005;

Acord de colaborare în domeniul culturii între Ministerul Culturii și Patrimoniului Național din România și Ministerul Culturii al Republicii **Croația** pentru perioada 2012-2016;

Acord-cadru în domeniile culturii și educației între Guvernul României și Guvernul Republicii **Serbia** (în curs de negociere);

Acord de colaborare între Ministerul Culturii din **Republica Slovacă** și Ministerul Culturii din România pentru perioada 2014-2016 (în curs de negociere).

Art. 18: Cooperarea bilaterală

196. Comitetul Consultativ încurajează autoritățile să implementeze acordurile bilaterale existente în spiritul bunei vecinătăți, relațiilor de prietenie și cooperării dintre state.

În ultimii ani, relațiile tuturor organizațiilor minorităților naționale din România cu țările care împărtășesc aceeași limbă, cultură și tradiții s-au amplificat și s-au diversificat.

Trebuie menționată cooperarea intensă cu ambasadele, centrele culturale din România, precum și cu alte instituții din străinătate. Există multe programe de asistență bilaterală și colaborare în domeniile educației, cultural, economic etc.

ANEXE

Anexa 1	Situații privind relocarea sau evacuarea persoanelor de etnie romă
Anexa 2	Selecție de decizii relevante ale Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării referitoare la discriminarea pe motiv de apartenență etnică
Anexa 3	Raport de activitate al CNCD pentru anul 2011
Anexa 4	Raport de activitate al CNCD pentru anul 2012
Anexa 5	Raport de activitate al CNCD pentru anul 2013
Anexa 6	Situația locurilor rezervate pentru etnicii romi și alte minorități la examenele de admitere în instituțiile de învățământ ale Ministerului Afacerilor Interne
Anexa 7	Proiecte ale ONG-urilor finanțate de Agenția Națională pentru Romi
Anexa 8	Programe finanțate de Departamentul pentru Relații Interetnice
Anexa 9	Proiecte inițiate de Ministerul Culturii în cooperare cu Agenția Națională pentru Romi
Anexa 10	Proiecte culturale și activități finanțate de Ministerul Culturii
Anexa 11	Proiecte sprijinite de Administrația Fondului Cultural Național
Anexa 12	Solicitări de retrocedare depuse de cultele religioase și comunitățile persoanelor aparținând minorităților naționale din România
Anexa 13	Programe ale Departamentului pentru Relații Interetnice (inițiative în plan intern și parteneriate)
Anexa 14	Campanii și programe de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne în domeniul drepturilor omului și drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale
Anexa 15	Publicații în limbile minorităților
Anexa 16	Posturi de radio și TV care emit în limbile minorităților
Anexa 17	Folosirea limbilor minorităților în instanțe
Anexa 18	Programe derulate de Ministerul Educației
Anexa 19	<i>Statul și religia</i>